

Lib-Sci
✓ 2 n 4

วารสาร

บรรณานุกรมศาสตร์

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔

ตุลาคม ๒๕๒๒

24 ม.ค. 2523

- การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์กับบรรณารักษศาสตร์
- การเล่านิทาน
- การศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ความต้องการและปัญหาการใช้หนังสือพิมพ์รายวันในห้องสมุดมหาวิทยาลัย
- สถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วารสาร

Lib. Sci

v2 v4

บรรณานุกรม

LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE QUARTERLY

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 พ.ย. 2523

ตุลาคม 2522

สารบัญ

Vol. 2, No. 4, October 1979

1 บรรณาธิการ	E d i t o r i a l
3 การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ กับ
บรรณารักษศาสตร์
โดย สุนทร แก้วลาย	Scientific Research and
Librarianship,
by Soonthorn Kaewlai
✓ 31 การเล่านิทาน
โดย สมบูรณ์ หิงมานันท์	Story Telling,
by Somboon Singkamanan
✓ 39 การศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ที่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โดย บุญศรี ไพรัตน์	Library Science Education
at Srinakharinwirot Univer-
sity, by Boonsri Pairatana
✓ 67 ความต้องการและปัญหาการใช้หนังสือพิมพ์
รายวันในห้องสมุดมหาวิทยาลัย
โดย สุรทอง ศรีสะอาด	Users' Needs and Problems
in Using Daily Newspapers
in a University, by Suri-
tong Srisa-ard
✓ 85 ใน แว ด ว ง :
สถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออก
เฉียงเหนือ
โดย ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน	W h e r e W e A r e
Institute of Instruction-
al Materials Service of
North-eastern Thailand,
by Chaveelak Boonyakanchana

วารสารบรรณศาสตร์ ส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษาค้นคว้า การวิจัย และความรู้ใหม่ ๆ ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ ตลอดจนสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นสื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้สอน บรรณารักษ์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจวิชานี้

ที่ปรึกษา

วิชัย ทับเที่ยง

บุญสม ก้านสังวร

ลมูล รัตตากร

บรรณาธิการบริหาร

บรรณาธิการฝ่ายจัดเล่ม

สุนทร แก้วลาย

บุญศรี ไพรัตน์

บรรณาธิการฝ่ายบทความ

บรรณาธิการฝ่ายบทวิจารณ์

พวา พันธุ์เมฆา

นงนารถ อินทรศรี

ผู้จัดการ

เจริญ หันธุ์สีดา

กองบรรณาธิการ

เกษร เจริญรักษ์

จินตนา เอกศักดิ์จิต

เต็มสุข พงษ์คน

เผ่าทิพย์ สุภาพพานิช

ทัศนีย์ อินทรประสิทธิ์

นงนวล พงษ์ไพบุลย์

วรรณภา สวัสดิ์ภักดิ์

วิมล กลิ่นหอม

สมบูรณ์ ถึงฆมานันท์

สัณพร ต่อประดิษฐ์

สุทัศน์ ส่องแสงจันทร์

อัญชลี ลิฬหาวงศ์

วารสารบรรณศาสตร์ เป็นวารสารราย 3 เดือน ของสำนักหอสมุดกลาง และภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มศว ประสานมิตร ออกจำหน่ายปีละ 4 ฉบับ ในเดือน มกราคม เมษายน กรกฎาคม และตุลาคม จำหน่ายปกฉบับละ 15 บาท สมาชิกบอกรับ หอสมุดปีละ 60 บาท ส่วนตัว 50 บาท นิสิต 40 บาท ธนาณัติ โปรดส่งจ่าย บ.ณ. ประสานมิตร ในนามของอาจารย์บุญศรี ไพรัตน์ วารสารบรรณศาสตร์ ตึกหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร สุขุมวิท 23 พระโขนง กทม. 11

ขอคิดเห็นใด ๆ ในวารสารเป็นความเห็นส่วนตัวและเป็นการรับผิดชอบของผู้เขียนทั้งสิ้น สำนักหอสมุดกลางและภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยเสมอไป

บรรณาธิการ

Lib - Sci
V2 น4ป1

ในที่สุดเราก็ก้าวไกลออกมาอีกก้าวหนึ่ง เมื่อวารสารฉบับสุดท้ายของปีสำเร็จเรียบร้อย แม้ว่าในทัศนะของเราผู้จัดทำ รู้สึกว่าก้าวนี้มีความสำคัญมาก แต่ก็ยังสั้นและไม่ยิ่งใหญ่พอที่จะเปรียบเทียบกับก้าวของ นิล อาร์มสตรอง เมื่อวันที่เขาก้าวลงเหยียบดวงจันทร์เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ กระนั้นก็ตามความสำเร็จในเบื้องต้นนี้ได้สนับสนุนด้านกำลังใจของผู้จัดทำเป็นอย่างยิ่ง จึงไม่ควรจะมองข้ามความสำคัญของก้าวนี้ไปเสีย

บทบรรณาธิการฉบับนี้จึงใคร่มองกลับไปดูข้างหลัง เป็นการทบทวนผลการกระทำที่ผ่านมา เพื่อว่าเราจะได้ทราบความเป็นมาในอดีต ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน และแนวทางเดินที่จะไปในอนาคต

กรกฎาคม ๒๕๒๑ นับเป็นเดือนประวัติศาสตร์ สำหรับ วารสารบรรณศาสตร์ เมื่อคณะผู้ก่อตั้ง ซึ่งปัจจุบันทุกคนก็เป็นกำลังที่แข็งแกร่งอยู่ในกองบรรณาธิการ ได้หารือกันว่าเราควรจะทำอะไรกันดีสำหรับเป็นกิจกรรมในวิชาชีพของเราที่เห็นว่ายังขาดอยู่ ทุกคนสำรวจตัวเองเห็นแล้วยังพอมีกำลังเหลืออยู่สำหรับทำอะไรสักอย่างที่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หลังจากหารือกันในช่วงวันหยุดประจำสัปดาห์แล้วก็เห็นพ้องต้องกันว่า เรายังขาดแคลนสนามทางวิชาการ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางวิชาชีพ วารสารบรรณศาสตร์ จึงได้ก่อกำเนิดขึ้นมา โดยหวังว่าจะช่วยเสริมสนามวิชาการที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

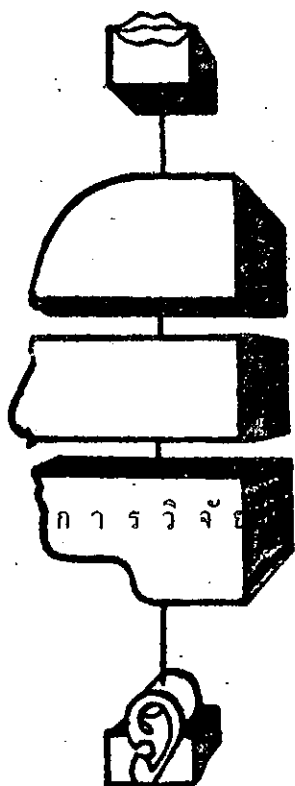
อย่างไรก็ดี ในขั้นดำเนินการนั้นมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ไม่ค่อยจะราบรื่นนัก ตัวอย่างของความฉงนได้แก่ ควรจะผลิตวารสารฉบับนี้ในปริมาณเท่าไรดี เพราะเป็นเรื่องคาดการณ์ ยังไม่ได้ว่าจะได้รับความสนใจมากน้อยจากผู้อยู่ในวงการ หากพิมพ์จำนวนน้อยเกินไปราคาจะสูง (เพราะผู้ซื้อจะต้องเป็นผู้ช่วยตัวเองเสียอย่างไม่มีทางเลือก) ไม่อาจส่งไปโรงพิมพ์ได้ ถ้าพิมพ์มากเกินไปหลายคนอาจจะต้องแบกหนีสินไปหลายเดือน แต่ในที่สุดเราก็เลือกทางสายกลาง คือพิมพ์แต่พอประมาณ ถือว่าเป็นการทดลอง และใช้วิธีชักสำเนาด้วยกระดาษปอนด์ (ซึ่งเราคิดว่าน่าจับต้องกว่าพิมพ์ด้วยกระดาษคุณภาพต่ำจากโรงพิมพ์) ด้วยวิธีนี้ทำให้เราสามารถควบคุมการผลิตได้มากเป็นพิเศษ แม้ว่าผู้จัดทำหลายท่านต้องเคืองครั้นเป็นพิเศษ คือมีหน้าที่ทั้งพิมพ์และจัดโรเนียว นับว่าทุ่มเทแรงใจได้ไม่น้อย

แต่เรื่องที่น่างุนมากที่สุดสำหรับการทำวารสารก็คือการหาเรื่องมาลงพิมพ์ให้ครบจำนวนหน้าที่กำหนด แม้จะให้ได้เรื่องมาก็นับว่าไม่่ายคายเลย ไหนจะให้ได้เรื่องตรงตามอุดมคติของคณะผู้ก่อตั้งอีก จึงทำให้การทำเรื่องยากขึ้นไปอีกหลายเท่า ทางเลือกสำหรับเรื่องนี้ก็คือพยายามหาเรื่องด้วยการเชิญให้ผู้เขียน เขียนตามที่คิดว่าท่านถนัดในทางนั้น ๆ อีกทางหนึ่งก็ใช้วิธีเลือกเรื่องที่มีคุณภาพสูงจากภาษาอื่นมาแปลเพิ่มขึ้น

จากประสบการณ์ในรอบสองปีที่ผ่านมา เรามีความมั่นใจว่าวารสารวิชาการมีอยู่แน่นอนสำหรับวงการบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ในบ้านเรา และชวนให้เชื่อว่าความต้องการวารสารเฉพาะวิชาในทางลึกจะมีมากขึ้น เพราะฉะนั้นว่าด้วยการในวิชาชีพมีเพิ่มมากขึ้นเท่าไร ก็จะเป็นนิมิตหมายของความเจริญในสาขาวิชาการด้านนั้น ความรู้ด้านวิชาการไม่ใช่เป็นเรื่องที่บุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดผูกขาด แต่เป็นเรื่องของบุคคลในวงการที่จะช่วยกันสร้าง ช่วยกันปรับปรุงแก้ไข ช่วยกันเสริมต่อ และช่วยกันคิดค้น

คณะผู้จัดทำจึงมีความภูมิใจที่มีส่วนร่วมกับเพื่อนร่วมอาชีพ และได้มีโอกาสสามารถใช้ในด้านนี้บ้าง

Lib-Sci
V2 น4 p3

การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์กับบรรณารักษศาสตร์

สุนทร แก้วลาย*

สาระสังเขป : บทความนี้พยายามอธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับการวิจัย มโนภาพเกี่ยวกับการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ และพยายามชี้ให้เห็นแนวทางการนำการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์มาใช้ในการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่า การวิจัยที่มีแบบแผน มีความสำคัญต่อการกระทำทางวิชา

* สุนทร แก้วลาย กศ.บ., กศ.ม.
(บรรณารักษศาสตร์) Ph.D. (Library &
Information Science)

อาจารย์ประจำสำนักหอสมุดกลาง และ
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มศว ประสานมิตร

วารสารบรรณศาสตร์ ตุลาคม 2522

ชีพเป็นอย่างมาก ในทางบรรณารักษศาสตร์จำเป็น
จะต้องหาจุดยืนของตน และเริ่มต้นอย่างมั่นคง
จากจุดยืนนั้น การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ (จะใช้
วิธีไหนก็ตาม) จะมีส่วนให้บรรณารักษศาสตร์ได้
ความรู้ใหม่ ได้คำอธิบายใหม่ หรือคำอธิบาย
เพิ่มเติมที่มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น
ในตอนท้ายผู้เขียนได้สอดแทรกผนวกเกี่ยวกับ
แนวการวิจัยในปัจจุบัน และอนาคตสำหรับวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์ไว้ด้วย

ศัพท์ดรรชนี : การวิจัย บรรณารักษศาสตร์ การวิจัยแบบ
วิทยาศาสตร์ การวิจัยกับวิชาชีพ

ค ำ น ำ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความคิดเกี่ยวกับการวิจัยในทางบรรณารักษศาสตร์
โดยยึดแนวความคิดในการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์เป็นโมเดล แม้ว่าการแสวงหาความรู้
เพื่อความรู้แท้ ๆ หรือเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาอาจจะทำได้หลายทางก็ตาม สำหรับในที่นี้
จะถือว่าการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์เป็นวิธีทางที่ดีที่สุดทางหนึ่ง สำหรับการแสวงหา
ความรู้ และการแก้ปัญหาในวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์

ทุกสาขาวิชาย่อมมีวิธีการแสวงหาความรู้ หรือแก้ปัญหาของตนทั้งโดยตรงและ
คัดแปลงมาจากวิธีการในสาขาอื่น ความเหมาะสมของวิธีการย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของ
วิชา ลักษณะของปัญหา จุดมุ่งหมาย ตลอดจนสถานการณ์แห่งความรู้ในวิชานั้น ๆ เพราะฉะนั้น

วิธีการที่ดีที่สุดสำหรับในสาขาวิชาหนึ่งจึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นที่พึงปรารถนาในอีกสาขาวิชาหนึ่ง หรืออาจจะพูดอีกนัยหนึ่งได้ว่า ไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลภายนอกสาขาวิชาที่จะมาผลักดันให้บุคคลภายในสาขาวิชารับและใช้ตามวิธีการที่ตนใช้อยู่ การแสวงหาความจริงและการแก้ปัญหาจะต้องเป็นไปโดยเอกภาพแห่งการแสวงหาความรู้ (autonomy of inquiry)¹ ซึ่งในแต่ละสาขาวิชาจะต้องถือว่าเป็นงานนิยมนิเทศการวิจัยที่พึงยึดถือเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นหน้าที่ของบุคคลในวิชาชีพที่จะแสวงหาวิธีการใหม่ หรือคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของปัญหา เพื่อให้การแสวงหาความรู้และการแก้ปัญหาเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือที่สุด

ในการนำวิธีการแบบวิทยาศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ไม่ว่ากับวิชาการสาขาใด สิ่งที่สำคัญได้ก็คือผู้ใช้วิธีการนี้จะต้องเป็นผู้มีทัศนคติแบบวิทยาศาสตร์ด้วย กล่าวคือ ใจกว้าง มีเหตุผล และเชื่อถือในหลักฐานที่พิสูจน์ได้ ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ตนตรัสหรือเคยรู่มาก่อนจนก่อให้เกิดอคติ เช่นนี้เป็นต้น เหตุที่นำข้อความข้างต้นมากล่าว เนื่องจากพฤติกรรมเช่นนี้มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำในวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์อย่างเห็นได้ชัด ลักษณะของวิชาชีพนี้โดยเนื้อแท้แล้วก็คือการให้บริการ ความพยายามในทุกทางจึงมุ่งไปที่การปรับปรุงการบริการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ไม่ว่าจะใช้วิธีการจัดการอย่างใด หรือแก้ปัญหาแบบไหนต่างก็มุ่งไป ณ จุดเดียวกัน เนื่องจากบริการดีหรือไม่ดีส่วนหนึ่งเป็นการประเมินค่าโดยใช้วิจารณ์ของชน และวิจารณ์ที่เกิดจากอคติตามฐานานุรูปนี้แหละที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญซึ่งอยู่เบื้องหลังวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ จนมีการตั้งปัญหาขึ้นมามีว่าจะใช้วิธีแบบวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางบรรณารักษศาสตร์ได้หรือไม่ ในเมื่อทางบรรณารักษศาสตร์นั้นโดยธรรมชาติของวิชาแล้วแตกต่างไปจากวิทยาศาสตร์ในสาระสำคัญ ๆ ทุกด้าน²

เพื่อให้มีพื้นฐานแนวคิดเป็นหลักก่อนที่จะอภิปรายในแง่มุมต่าง ๆ บทความนี้จึงแบ่งหัวข้อการเสนอออกดังนี้ ในตอนแรกจะกล่าวถึงมโนภาพเกี่ยวกับการวิจัย หลังจากนั้นจึงอภิปรายเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ บทบาทของการแสวงหา

ความรู้แบบวิทยาศาสตร์กับบรรณารักษศาสตร์ และสรุปผลตามลำดับ

ก า ร วิ จั ย

การวิจัยเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งอาจให้นิยามอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า การวิจัยก็คือการแสวงหาความรู้และความเข้าใจโดยต่อเนื่องกันไป³ จากนิยามกว้าง ๆ นี้ อาจวิเคราะห์ให้เฉพาะลงไปเป็น 2 นัย ในนัยแรกการวิจัยเป็นการกระทำอันหนึ่งซึ่งเป็นกิจกรรมของมนุษย์ กิจกรรมชนิดนี้มีได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความมุ่งหมายเฉพาะที่จะให้บรรลุผลเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด⁴ อีกนัยหนึ่ง การวิจัยเป็นการแสวงหาความรู้และความเข้าใจ ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นกิจกรรม 2 ประเภทที่ไม่แตกต่างกันนัก แต่ก็ไม่ใช่สิ่งเดียวกันคือ ประเภทแรก ได้แก่ กิจกรรมการค้นคว้า เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือสนองความสนใจ ในแขนงวิชาต่าง ๆ ประเภทที่สองเป็นกิจกรรมที่อาศัยกระบวนการวิธีวิทยาศาสตร์เพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อสร้างกฎเกณฑ์ และทฤษฎีต่าง ๆ สำหรับอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ต่าง ๆ⁵ การวิจัยตามความหมายในประเภทแรกจะครอบคลุมกิจกรรมเพื่อความรู้ อย่างกว้างขวาง ในขณะที่คำอธิบายในประเภทที่สองเป็นกิจกรรมการแสวงหาความรู้ ของวิชาการแขนงหนึ่ง (วิทยาศาสตร์แขนงต่าง ๆ และศาสตร์อื่น ๆ ที่พยายามประยุกต์วิธีการนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในแขนงของตน)

อย่างไรก็ดี ตามความรู้สึกโดยทั่วไปแล้วการวิจัยเห็นโครงสร้างทางมโนภาพ (conceptual framework) ยิ่งกว่าจะเป็นกระบวนการวิธีเฉพาะ หรือระบบสำหรับวิธีการเทคโนโลยี หรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ว่าการวิจัยในทางปฏิบัติจะมีส่วนผูกพันกับสิ่งเหล่านั้นอยู่บางส่วนหรือทั้งหมดก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นเพียงอย่างเดียวไม่อาจถือว่าเป็นคำอธิบายที่ครบถ้วน นอกจากนั้นก็ไม่ควรนำการวิจัยไปเปรียบเทียบกับการประดิษฐ์ตามที่คนทั่วไปคิด ควรคิดถึงการวิจัยในรูปแบบของการกระทำ

ที่ใช้ปัญญา (intellectual act) ซึ่งเริ่มจากการถามคำถาม และดำเนินการตรวจสอบหลักฐานอย่างพิถีพิถะ (critical) หลักฐานที่นำมาตรวจสอบจะต้องมีความเกี่ยวข้องและเชื่อถือได้ เพื่อว่าผู้วิจัยจะสามารถแสวงหาความจริงหรือคำตอบที่ใช้ได้กับวงกว้าง (generalizable and universal)⁶

หากพิจารณาลำดับขั้นของการกระทำ การวิจัยก็คือกระบวนการอย่างหนึ่งที่แสวงหาคำตอบที่เชื่อถือได้ (หากมีคำตอบจริง) สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยวิธีรวบรวม วิเคราะห์และแปลผลข้อมูลอย่างมีแบบแผน⁷ อาจกล่าวให้ละเอียดกว่านี้ได้ว่า การวิจัยก็คือกระบวนการทางปัญญา ซึ่งเริ่มต้นจากการรับทราบปัญหา แล้วแยกแยะปัญหาออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ ทำการวิเคราะห์ปัญหานั้นจากสมมุติฐานเบื้องต้น รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเชื่อถือได้ ทดสอบสมมุติฐาน (ถ้ามี) ว่าควรรับหรือไม่รับ สรุปผลจากกระบวนการดังกล่าวอาจจะมีคุณค่าต่อมนุษยชาติในสถานะที่สามารถนำมาตั้งเป็นกฎหลักการ หรือความจริง ซึ่งช่วยใ้มนุษย์เข้าใจตัวเอง ผลงาน หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว⁸

หากพิจารณาจากจุดมุ่งหมายกว้าง ๆ ของการวิจัย เราอาจแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 แขนงใหญ่ ๆ คือ การวิจัยเพื่อประยุกต์ (applied or action research) กับ การวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐาน (pure or basic research) การวิจัยเพื่อประยุกต์มุ่งหาคำตอบสำหรับปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่ามุ่งแสวงหาหลักการพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐาน ความรู้ที่ได้จึงมักจะไม่เป็นประโยชน์โดยตรง แม้ว่าการวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐานจะสามารถนำไปประยุกต์ได้ในบางครั้งก็ตาม ถือว่าเป็นผลพลอยได้เสียมากกว่า⁹

การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์

วิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยาศาสตร์ (scientific inquiry) อาจแบ่งเป็น 2 แขนงใหญ่ ๆ คือ วิทยาศาสตร์ประจักษ์ (empirical sciences)

กับวิทยาศาสตร์เหตุผล (nonempirical sciences) แขนงแรกมุ่ง
สำรวจ อธิบาย แจกแจง และคาดคะเนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ถ้อยแถลงทุกคำจะ
ต้องได้รับการตรวจสอบกับข้อเท็จจริงในประสบการณ์ และจะเป็นที่ยอมรับก็ต่อเมื่อ
ได้รับการสนับสนุนรับรองอย่างเหมาะสมด้วยหลักฐานประจักษ์ (empirical
evidences) หลักฐานเช่นนี้อาจได้มาจากหลายทาง เช่น การทดลอง
การสังเกตการณ์อย่างมีแบบแผน การสัมภาษณ์ หรือการสำรวจ การทดสอบทาง
จิตวิทยา หรือทางคลินิก การตรวจสอบเอกสาร จารึก เหรียญ ทราบโบราณ
เป็นต้น อย่างละเอียดรอบคอบ เนื่องจากวิทยาศาสตร์ประจักษ์ยึดหลักฐานประเภท
ดังกล่าว จึงแตกต่างออกไปจากวิทยาศาสตร์เหตุผล ซึ่งได้แก่ตรรกศาสตร์และ
คณิตศาสตร์บริสุทธิ์ ซึ่งสามารถพิสูจน์ว่าประพจน์ใดจริงหรือไม่จริงได้โดยไม่จำเป็นต้อง
ใช้หลักฐานประจักษ์¹⁰

การแสวงหาความรู้ที่เป็นแบบแผนตามแบบอย่างของวิทยาศาสตร์
เรียกว่า "วิธีวิทยาศาสตร์" เมื่อเอ่ยถึงวิธีวิทยาศาสตร์ อาจตีความได้เป็น
2 นัยด้วยกัน นัยที่หนึ่ง มีความหมายจำกัดเฉพาะการศึกษาค้นคว้าอันช่วยให้ได้
ความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ ได้แก่การวิจัยกระบวนการทางกายภาพและธรรมชาติ
นัยที่สอง มีความหมายในวงกว้างกว่านัยแรก กล่าวคือหมายถึงกระบวนการกำหนด
(establish) ความจริงจากประพจน์ซึ่งมีความกระจัดกระจายออกไปอย่าง-
กว้างขวาง และไม่มีลักษณะเชิงวิทยาศาสตร์ (อาทิเช่น ในแขนงวิชา สังคมวิทยา
ธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ ปรัชญา และนิติศาสตร์) ด้วยวิธีการแสดงให้เห็น หรืออนุมาน
ตามแบบวิทยาศาสตร์¹¹ จึงอาจให้นิยาม "วิธีวิทยาศาสตร์" ให้รัดกุมยิ่งขึ้นได้
ดังนี้ "คือกระบวนการศึกษาค้นคว้าโดยใช้หลักการทางตรรกศาสตร์สำหรับหาคำตอบ
ปัญหาในทางวิทยาศาสตร์"¹² โดยเหตุที่สามารถดัดแปลงตรรกศาสตร์ไปใช้กับ
วิทยาศาสตร์ทุกแขนง ตรรกศาสตร์จึงเป็นส่วนสำคัญและเป็นเครื่องมือในการให้เหตุผล
ในวิธีวิทยาศาสตร์ผนวกกับการสังเกตและการทดลองช่วยอธิบายเหตุผลต่าง ๆ ให้กระจ่าง

ยิ่งขึ้น เนื่องจากวิธีวิทยาศาสตร์ใช้ตรรกศาสตร์เป็นหลักมากนี้เอง นักวิทยาศาสตร์
บางคนจึงเรียกวิธีวิทยาศาสตร์ว่า ตรรกศาสตร์แห่งการศึกษาคนควา

(logic of discovery)¹³ หรือ ตรรกศาสตร์แห่งวิทยาศาสตร์

(the logic of the sciences)¹⁴

แม้ว่าจะได้พยายามนำความคิดและคำนิยามหลายแนวมาอ้างก็ตาม ผู้
เขียนยังรู้สึกว่ายังไม่อาจอธิบายโนภาพของวิธีวิทยาศาสตร์อย่างแจ่มแจ้ง ในตอนนี้
จึงลองพิจารณาจากการตีความอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจจะช่วยให้ใหม่โนภาพในเรื่องนี้กระ-
จางยิ่งขึ้น การแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์น่าจะมีลักษณะพิเศษในด้านต่อไปนี้

1) วิธีการยึดการสังเกต และบันทึกผลการสังเกตอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน

2) มีลักษณะเฉพาะคือพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงที่ทราบ
เพื่อให้อธิบายในวงกว้าง (generalization) ว่าสอดคล้องกับผลแห่ง
การสังเกต และสามารถนำไปทดสอบกับกรณีอื่น ๆ ได้

3) วิธีการมีพลังกระตุ้น (เพราะใช้ผลอธิบายในวงกว้างได้) ให้มีการ-
ศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและการอธิบายในวงกว้างยิ่งขึ้น¹⁵

แม้ว่านักวิชาการส่วนมากจะมีมโนภาพเกี่ยวกับวิธีวิทยาศาสตร์คล้ายคลึง
กัน แต่น้อยคนที่เห็นสอดคล้องกันในด้านลำดับขั้นของกระบวนการวิธีซึ่งนำไปสู่การแก้
ปัญหา ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์
ปัญหาแบบอุปมา (inductive) และรวบรวมข้อมูล เรอเน เดการ์ต
(René Descartes) ใช้วิธีนิรนัย โดยอาศัยเหตุผล (rationalistic)
แต่เพียงอย่างเดียว แล้วจึงพิสูจน์สมมุติฐาน ส่วนมอริส โคเฮน และ เนเกล
(Morris Cohen & Ernest Nagel) จะตั้งสมมุติฐานในปัญหานั้นทันที
และตรวจสอบสมมุติฐานนั้นว่าการคาดคะเนโดยอาศัยสมมุติฐานในขั้นแรกถูกต้องหรือไม่
จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เห็นว่าการใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ จะต้องเริ่ม
จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Problematic situation) หลังจากนั้น

จึงแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง (ด้วยการสังเกต) เพื่อนำมาตั้งสมมุติฐานตาม
ที่คาดว่าผลหรือคำตอบสำหรับปัญหานั้นจะเป็นเช่นนั้น¹⁶ สำหรับข้อคิดเห็นในเรื่องนี้
ขอนำคำสรุปของ นอร์ทรอป ซึ่งเขียนไว้รัดกุมมาอ้าง ณ ที่นี้ ดังต่อไปนี้

... นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ไม่ควรยึดถือว่ามีวิธีวิทยาศาสตร์
สำหรับทุกสาขาวิชา หรือสำหรับทุกขั้นตอนในการศึกษา
กันความรู้ในวิชาหนึ่งวิชาใดแต่เพียงวิธีเดียว วิธีวิทยา-
ศาสตร์ก็เปรียบเสมือนระยะทางและเวลาย่อมสัมพันธ์
กัน วิธีวิทยาศาสตร์จะสัมพันธ์กับขั้นตอนแห่งการแสวง
หาคำตอบที่บุคคลนั้นเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชนิดของ
ปัญหา วิธีวิทยาศาสตร์ซึ่งเหมาะสมกับขั้นการค้นคว้า
ในระยะที่สองย่อมจะแตกต่างไปจากวิธีวิทยาศาสตร์
ที่เหมาะสมกับการค้นคว้าในระยะที่สาม ซึ่งกว่านั้นถ้าจะ
ให้เกิดประสิทธิผลแล้ว วิธีที่ใช้ในขั้นตอนหลัง ๆ ย่อม
จะต้องยอมรับวิธีที่ใช้ในระยะต้น ๆ¹⁸

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินการหาคำตอบจำเป็นจะต้องมีกระบวนการวิธีเป็น
ขั้น ๆ นำไปสู่คำตอบในปัญหาแต่ละปัญหา กระบวนการวิธีดังกล่าวนี้อาจแบ่งเป็นขั้นตอน
ได้ขนาดใดดังนี้

- 1) การบ่งชี้ปัญหาด้วยการวิเคราะห์รากฐานเชิงทฤษฎี
- 2) การเลือกปรากฏการณ์ที่สำคัญที่สุดเพื่อหาองค์ประกอบที่อาจเกี่ยวข้องกับปัญหา
- 3) การสังเกตองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเชิงอุปนัย (inductive)
- 4) การคาดคะเนสมมุติฐานที่อาจเกี่ยวข้องจากข้อเท็จจริงที่ได้
- 5) การนิรนัย ลำดับขั้นเชิงเหตุผลจากสมมุติฐานแต่ละข้อเพื่อนำไปสู่การ-

ทดลอง

- 6) การทำความเข้าใจแจ่มแจ้งกับปัญหามูลฐาน จากสมมุติฐานที่ได้ปรับปรุงแล้ว
- 7) การนำผลการค้นคว้ามาอธิบายในวงกว้าง (generalization)

ด้วยวิธีสืบสวนจากแนวความคิดที่ได้ในเชิงเหตุผลจากมโนภาพและทฤษฎีใหม่ แต่ทั้งนี้ ต้องให้สอดคล้องกับสาขาวิชาและการนำไปประยุกต์ที่อื่น ๆ ด้วย¹⁹

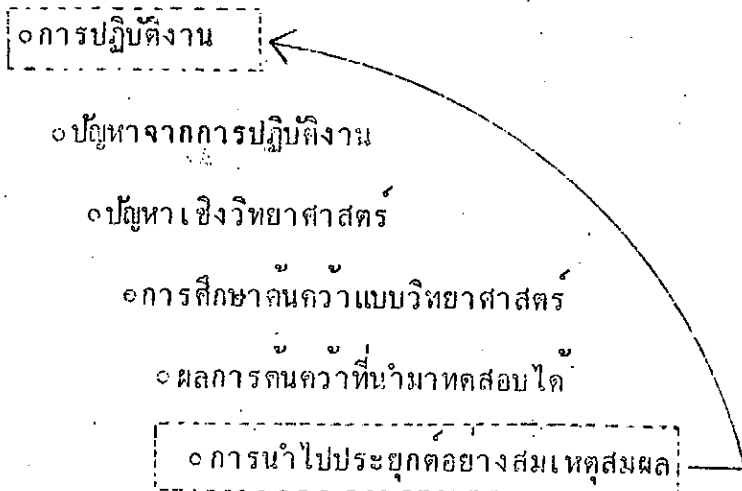
กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นว่าวิธีวิทยาศาสตร์จะเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหา หรือ จากสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หลังจากนั้นจึงแยกแยะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เพื่อบ่งชี้ลักษณะของปัญหา ซึ่งอาจจะกระทำโดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หรือทำการสังเกตเพื่อจะสามารถกำหนดได้ว่าปัญหานั้นจะมาจากเหตุอะไร ถึงจุดนี้สามารถตั้งสมมุติฐานชั่วคราวขึ้นมา ในทางปฏิบัติผู้ทำการวิจัยอาจได้ข้อมูลสำหรับขยายความคิดในปัญหานั้น ๆ มาจากการศึกษาจากเอกสารปริทัศน์ แทนที่จะเสียเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ปรากฏในเอกสารที่เชื่อถือได้แล้ว ก่อนที่จะลงมือรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจำเป็นต้องออกแบบการวิจัยโดยคำนึงถึงลักษณะของปัญหา และสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นมา ข้อมูลที่จะนำมาใช้สำหรับวิเคราะห์หาคำตอบอาจได้มาด้วยวิธีทดลอง หรือการสังเกตอย่างมีแบบแผนและสอดคล้องกับลักษณะของปัญหา การจะนำผลการวิจัยไปอธิบายในวงกว้างมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการวางแผนการวิจัยและการดำเนินการวิจัยเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ดีควรมีคุณภาพจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยมองเหตุการณ์ได้ไกลและนำไปอธิบายในวงกว้างได้ไม่ว่าทางใดก็ตาม

การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์กับบรรณารักษศาสตร์

การประกอบวิชาชีพก็เช่นเดียวกับการวิจัย กล่าวคือย่อมมีความมุ่งหมายอยู่เบื้องหลังและความสำเร็จในกิจที่กระทำเป็นผลที่ได้ ผลของการวิจัยก็คือความรู้ ส่วนผลของการประกอบวิชาชีพก็คือบริการ²⁰ แม้ว่าการประกอบวิชาชีพจะไม่ได้มุ่งที่ความรู้ก็ตาม แต่จำเป็นจะต้องนำความรู้มาใช้เพื่อให้บริการนั้นบรรลุผลดีตามเป้าหมาย เพราะฉะนั้นบรรณารักษศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชาชีพด้านบริการจึงจำเป็นต้องมีการวิจัย "วิชาชีพใดที่จะเข้าใจตัวเองดีจะสามารถคิดค้นหรือคาดหมายอนาคต จะต้องสนับสนุนและผูกพันกับการวิจัยที่มีผล"²¹

บรรณารักษศาสตร์ จะเป็น "ศาสตร์" ได้จะต้องมีผู้สามารถทำการวิจัย เพราะการวิจัยนี้แหละจะช่วยทำให้ความรู้ของเราสมบูรณ์²² ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ต้องการการวิจัยที่ดีมีคุณภาพอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะบรรณารักษศาสตร์ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้พึ่งพาความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์จริงด้วยวิธีลองผิดลองถูกมามาก แม้ว่าจะมีความพยายามต่าง ๆ ที่จะบันทึกผลการสังเกตในเชิงปรัญชาด้านการดำเนินงาน ค่าใช้จ่าย ผลดีขีดจำกัดและลักษณะต่าง ๆ ของการใช้เทคนิคและอุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถประมวลสิ่งเหล่านี้เข้าเป็นกฎหรือทฤษฎีเชิงวิทยาศาสตร์ได้²³ นับว่าเป็นสิ่งที่ยังขาดอยู่ในบรรณารักษศาสตร์

การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์น่าจะเริ่มต้นที่ตรงไหน? ดังได้กล่าวแล้วว่า การดำเนินงานในวิชาชีพเป็นการกระทำตามเป้าหมาย กล่าวคือเป้าหมายในการให้บริการ (service goal) ปัญหาและคำถามจะเกิดขึ้นเมื่อการดำเนินการนั้นไม่บรรลุเป้าหมาย หรือเกิดขัดข้องโดยที่ไม่อาจจะแก้ไขได้ด้วยประสบการณ์ และความรู้ที่มีอยู่ก่อน เพราะฉะนั้นการวิจัยจึงเริ่มจากจุดนี้เอง จากมโนภาพในเรื่องนั้น ๆ ที่เรามีอยู่ จากความรู้ถึงจุดที่เราเกิดปัญหา มิได้เริ่มจากมือเปล่า แต่เริ่มจากสภาพการณ์ที่เป็นจุดยืนของเรา²³ เพราะฉะนั้นปัญหาที่เกิดในการประกอบวิชาชีพจึงน่าจะมีลักษณะดังไคอะแกรมต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลปัญหาและการแก้ปัญหาในวิชาชีพของ Rawski²⁴

ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างการประกอบวิชาชีพกับการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ ปัญหาที่จะทำการวิจัยเกิดขึ้นเมื่อการปฏิบัติงานบริการให้บรรลุเป้าหมายเกิดขัดข้อง เพราะฉะนั้นจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิเคราะห์ปัญหา และแสดงปัญห่ออกมาในเชิงวิทยาศาสตร์ กล่าวคือมีต้นสายปลายเหตุที่จะสามารถค้นหาคำตอบได้ เช่น มีสมมุติฐานเบื้องต้นว่าสิ่งที่ปัญหาเกิดจากอะไร หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหานั้นจะเป็นสิ่งใด แล้วจึงทำการศึกษาค้นคว้าแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อหาคำตอบว่าสมมุติฐานของปัญหานั้นยอมรับได้หรือไม่ หากจะให้การประยุกต์มีผลจำเป็นจะต้องทดสอบผลการค้นคว้าเสียก่อนว่ามีความน่าเชื่อถือและถ่วงสอดคล้องกับการวิจัยจริง การประยุกต์จึงมีผลในการปฏิบัติงานต่อไปในที่สุด

หากจะพิจารณาผลงานเก่า ๆ ที่จัดว่าเป็นงานวิจัยในทางบรรณารักษศาสตร์ เราจะพบข้อเท็จจริงต่อไปนี้²⁵

- (1) มีผลงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ที่ตีพิมพ์แล้วเพียงจำนวนน้อย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานที่เป็นแบบแผน)
- (2) ผลงานการศึกษาค้นคว้าด้านบริการจำนวนมากทั้งที่ตีพิมพ์และมีได้ตีพิมพ์

ยังขาดสมมุติฐานและความสามารถในการนำไปอธิบายในวงกว้าง

(3) เอกสารในทางบรรณารักษศาสตร์อีกจำนวนมากที่กล่าวแล้ว ประกอบไปด้วยรายงานหรือข้อบรรยายสถานการณ์ ตลอดจนแสดงข้อคิดเห็นของผู้เขียนโดยขาด

หลักฐานสนับสนุน

(4) ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับห้องสมุดและสถานภาพของห้องสมุดทั้งที่เป็นข้อมูลเบื้องต้น และมีการวิเคราะห์เชิงสถิติแล้วมักจะเชื่อถือไม่ได้ และไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกันได้

จุดบกพร่องดังกล่าวเหล่านั้นอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการตามธรรมชาติของวิชา และวิชาชีพนี้อย่างไรก็ตามอาจสรุปออกมาเป็นประเด็นใหญ่ ๆ ได้ 4 ด้านดังนี้

(1) ปัญหาที่เลือกขึ้นมาก็คือขาดความสำคัญในวงกว้าง

(2) ปัญหาที่ศึกษาด้านการปฏิบัติงานมากเกินไป ซึ่งเป็นผลให้การศึกษาด้านความรู้พื้นฐานหยาบ และผู้สนใจศึกษาเป็นผู้อยู่ในหน้าที่ด้านปฏิบัติมากกว่าเป็นนักวิจัย

(3) ปัญหาส่วนมากไม่บ่งชี้ให้ชัดเจน ไม่จำกัดขอบเขต ตลอดจนขาดความสมบูรณ์ ยิ่งกว่านั้นมักจะใช้ภาษาไม่รัดกุม

(4) ขาดโครงสร้างทางคานธุฎฐี (theoretical framework) หรือแม้จะมีก็ไม่พอเพียง²⁶

จากปัญหาและข้อขัดแย้งที่กล่าวมานั้นน่าจะเป็นจุดขึ้นสำหรับให้เราคิดต่อไปว่า การวิจัยในทางบรรณารักษศาสตร์ควรจะเดินไปในทิศทางใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำโมเดลของการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์มาใช้นั้นควรจะพิจารณาองค์ประกอบอะไรบ้าง ในที่นี้จะขอเสนอแนวคิดส่วนหนึ่งตามประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งเชื่อว่าแนวทางที่

จะพัฒนาการวิจัยในทางบรรณารักษศาสตร์ยังมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐาน หรือการวิจัยเพื่อการประยุกต์ก็ตาม

1) จุดยืน (where we are) การวิจัยที่สมเหตุสมผลจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสถานะภาพแห่งความรู้ (state of knowledge) ในสิ่งที่จะนำมาวิจัย นั่นก็คือการก้าวต่อจากจุดที่บุคคลอื่นก้าวมาแล้วอย่างมั่นคง ไม่เช่นนั้นแล้วอย่าคาดหวังเลยว่าเราจะไปถึงไหนกัน เรื่องเช่นนี้มีความสำคัญสำหรับในทุกสาขาวิชา เพราะว่าไม่มีใครจะรู้ดีไปกว่าบุคคลที่อยู่ในวงการสาขานั้น ๆ ที่จะบอกได้ว่าในเรื่องหนึ่ง ๆ เราขึ้นอยู่ที่จุดไหนแล้ว และทิศทางน่าจะไปทางไหน การวิจัยจึงไม่ควรจะเริ่มตามอารมณ์ชอบ แต่เริ่มจากความกระจางแจ้งในจุดยืนของเรื่องที่จะทำการวิจัย หากขาดความกระจางแจ้งเสียแล้ว การวิจัยอาจขาดความสำคัญ ข้ำซ้อน ตลอดจนไร้ประโยชน์ ในสาขาวิชาที่มีการวิจัยอย่างเข้มข้น จึงมักจะมีเอกสารประเภทปริทัศน์ความก้าวหน้า (state-of-the-art review) ในแต่ละแขนงย่อย เพื่อช่วยเหลือผู้ทำการวิจัยให้สามารถทราบจุดยืนของตน ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่จะทำการวิจัยในเรื่องหนึ่งเรื่องใด จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องนั้น การเขียนปริทัศน์ความก้าวหน้าในเรื่องนั้นจึงอาจช่วยได้มาก

2) จุดเชื่อม (where we join) การวิจัย (หัวข้อการวิจัย โดยเฉพาะ) ไม่ใช่เรื่องสำหรับใครก็ได้ เรื่องที่นำมาศึกษาแต่ละด้านล้วนเป็นความรู้เฉพาะ แม้จะฟังดูจากหัวข้อเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ แต่รายละเอียดภายในจุดยืนและสถานะภาพในคานต่าง ๆ จะเป็นที่รู้อยู่เฉพาะผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องนั้นอย่างจริงจังเท่านั้น การที่ผู้วิจัยจะแตกฉานในเรื่องนั้น ๆ นอกจากจะศึกษาจากผลงานทั้งที่ตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแลกเปลี่ยนผ่านการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการด้วย ในสาขาการวิจัยที่มีความก้าวหน้า จึงมักจะมีวิทยาลัยลับ (invisible college)

สำหรับเป็นช่องทางการสื่อสารประเภทนี้ ทั้งนี้เพราะในเรื่องเฉพาะดังกล่าวนี้ยากนัก
ที่ผู้วิจัยจะได้รับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่เข้าถึงแก่น หากมิใช่เป็นบุคคลในกลุ่ม
(in-groups)²⁷ อาจกล่าวได้ว่าเป็นธรรมชาติของการพัฒนาความรู้ในสาขาวิชา

หนึ่ง ๆ ที่จะต้องมีบุคคลกลุ่มหนึ่ง หรือหลาย ๆ กลุ่มย่อยทำหน้าที่เป็นแนวทาง เป็นเข็มทิศ
ชี้ทาง จุดเชื่อมที่เกิดจากกลุ่มบุคคลซึ่งมีการสื่อสารกันอย่างไรเป็นทางการดังกล่าวนี้ จะ
มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพของการวิจัยในสาขาวิชา นอกเหนือจากจะเป็นผู้บังคับ
แนวของเรื่องที่จะทำการวิจัยอีกด้านหนึ่ง ในสาขาวิชาใดก็ตามจุดเชื่อม ก็หมายความว่า

ว่านักวิจัยรวมกันไม่คิด ต่างคนต่างก็ผลิตผลงานตามใจชอบ ความเข้มข้นของการ-
วิจัยย่อมลดลงและขาดทิศทางที่แน่นอน จึงน่าจะเกิดผลเสียแก่สาขามากกว่าผลดี
การสร้างวิทยาลัยสลับขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการวิจัยนั้น นอกจากจะอาศัยความสนใจ
ทางวิชาการแล้ว ผู้เข้าร่วมกลุ่มจำเป็นจะต้องยอมรับเงื่อนไขต่อไปนี้ มีน้ำใจและ
ศรัทธาต่อการให้หนึ่ง แบ่งปันและแลกเปลี่ยนหนึ่ง และเคารพในความคิดของกันและกัน
หนึ่ง

3) จุดประสาน (with whom we join) เป็นที่ยอมรับกัน
ว่านักวิจัยที่ดีจำเป็นจะต้องเป็นผู้รู้กว้าง หรือรอบ กระจกนั้นก็ตามโดยธรรมชาติของ
การเติบโตของความรู้และความก้าวหน้าในการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ คอนข้างจะ
ปิดประตูตายสำหรับผู้รอบ ในอดีตเราเคยมีนักปรัชญาซึ่งเป็นผู้รอบรู้ในทุกสาขาวิชา
ต่อมาเราก็มีนักวิทยาศาสตร์ แล้วก็นักฟิสิกส์ นักเคมี ต่อมาก็เป็นนักฟิสิกส์สาขาโซลิต
สเทท นักเคมีสาขาสารเสพติด เป็นต้น เพราะฉะนั้นการวิจัยที่ยืนอยู่โดดเดี่ยว
จึงไม่ใช่การกระทำที่ฉลาด สิ่งที่ต้องการเน้นในข้อนี้ก็คือการมองรอบ ๆ ตัวมีความ-
จำเป็นอย่างยิ่งในการทำการวิจัยที่มีคุณภาพ เป็นหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในสาขาวิชาที่จะเลือก
เพื่อนสิ่งที่มีอยู่ภายนอกสาขาวิชาโดยปราศจากอคติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาขาวิชา
ของตน ซึ่งอาจกระทำได้หลายทาง เช่น ทำการศึกษาโดยตรงอย่างหนึ่ง และรวม

มือกับบุคคลนอกสาขาวิชาอีกอย่างหนึ่ง สำหรับวิธีหลังนี้ การรวมมือกันจะเป็นไปด้วยดีหากเรื่องที่ทำการวิจัยอยู่ในความสนใจของทุกฝ่าย การกระทำดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการหาปริญญาโทเพื่อขอรับปริญญา ในมหาวิทยาลัย (ผู้เรียนมักจะได้รับคำแนะนำให้ปรึกษา หรือขอให้อาจารย์ที่อยู่ในวิชาเอกสาขาแต้บั้ง เอื้อปริญญานิพนธ์เกิดไปเกี่ยวข้องมาเป็นกรรมการด้วย) และสถาบันวิจัย เช่น สภาวิจัยแห่งชาติ ก็มักสนับสนุนสาขางานวิจัยที่ระดมความคิดจากหลาย ๆ สาขาวิชา

4) จุดบอด (where difficulties are) ในทุกสาขาวิชาจำเป็นต้องสร้างมาตรฐานงานวิจัยของตนเอง จะไปยึดมาตรฐานของวิชาอื่นใดคงจะไม่เหมาะสม มาตรฐานนี้ยอมเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าของสาขาวิชา เพราะฉะนั้นการเปรียบเทียบการวิจัยระหว่างสาขาวิชา นอกจากจะหมายถึงว่าผู้เปรียบเทียบไม่รู้จักรักการวิจัยแล้ว ยังหมายถึงความล้มเหลวภายในสาขานั้นด้วย การวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นเรื่องใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ ซึ่งมีการพัฒนามานับร้อย ๆ ปี การวิจัยเริ่มมีประปรายตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษนี้เอง เพราะฉะนั้นยอมเป็นของแนวว่าบุคคลในวิชาชีพนี้ตื่นตัวที่จะพัฒนาวิชาความรู้ในแขนงนี้ให้เท่าทันวิชาอื่น ๆ บรรณารักษศาสตร์ ได้เลือกไม่เคลงการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาเป็นบรรทัดฐานระยะหนึ่ง โดยเหตุที่มีการใช้สถิติอย่างเข้มข้นมากในทางสังคมศาสตร์ เพราะฉะนั้นจึงสร้างความสับสนให้กับบรรณารักษศาสตร์ไม่น้อย เนื่องจากผู้วิจัยไปยึดค่าและความสำคัญของสถิติเป็นสรณะ จนกลายเป็นการแสดงความสามารถในการใช้สถิติวิจัยมากกว่าความสำคัญต่อกระบวนการวิธีวิจัย และผลที่พึงเชื่อถือได้ อาจจะต้องถึงเวลาแล้วที่เราควรหันมาให้ความสำคัญแก่การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพในอัตราที่เท่าเทียมกัน ควรถือเอาลักษณะของปัญหาเป็นเกณฑ์ ไม่ใช่กระบวนการวิธีและ

การจัดกระทำทางสถิติเป็นจุดนำ เพราะนั่นคือความยุ่งยากที่จะตามมา การพยายาม
ฟื้นฟูวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ²⁸ เพื่อมาใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรม-
ศาสตร์ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับบรรณารักษศาสตร์ด้วย

5) จุดก้าว (where we start) ประเด็นสุดท้ายที่จะนำมา
อภิปรายในที่นี้คือ กระบวนวิธีวิทยาศาสตร์ หรือการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ ซึ่ง
บรรณารักษศาสตร์จะนำมาเป็นโมเดล จะขอชี้ที่กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่าวิธีวิจัยแบบ
วิทยาศาสตร์ไม่ใช่สูตรสำเร็จ แต่เป็นโครงสร้างในมโนภาพ (conceptual
framework) เพราะฉะนั้นจะนำไปใช้ในวิชาใด ๆ ก็น่าจะได้ ถ้าลักษณะของ
ปัญหาสามารถที่จะจัดให้เข้ากับกระบวนวิธีค้นคว้าแบบวิทยาศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตาม
สิ่งที่อยู่นอกเหนือกระบวนวิธี และมีความจำเป็นต่อการใช้วิธีวิทยาศาสตร์อย่างยิ่ง
ก็คือ หัตถ์คติวิทยาศาสตร์ (scientific attitude) กล่าวคือการเชื่อใน
หลักฐานและเหตุผลเหนือสามัญสำนึก การมีหัตถ์คติวิทยาศาสตร์จะมีผลต่อไปถึงด้าน
ความซื่อสัตย์ในวิชาการและผลการค้นคว้า หากผู้วิจัยขาดหัตถ์คติวิทยาศาสตร์เสียแล้ว
แม้ว่างานวิจัยของตนจะใช้วิธีวิจัยแบบวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องแบบแผน แต่ผลที่ได้ชวนให้
สงสัยในด้านความถูกต้อง ความเป็นปรนัย และความเชื่อมั่น ฉะนั้นการรับเงื่อนไข
ของวิธีวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยต้องพัฒนาหัตถ์คติวิทยาศาสตร์
ให้เกิดขึ้นด้วย หากบรรณารักษศาสตร์จะเป็นศาสตร์ที่ก้าวไปด้วยการวิจัยแบบวิทยา-
ศาสตร์ นักวิจัยทุกคนจำเป็นต้องสร้างหัตถ์คติวิทยาศาสตร์ให้แก่ตนเอง และลด
ช่องสำหรับ อคติให้เหลือน้อยที่สุด

การวิจัยและการประกอบวิชาชีพมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกโดยมีเป้าหมาย แม้ว่าเป้าหมายของการวิจัยให้ผลเป็นความรู้ ขณะที่การประกอบวิชาชีพให้ผลเป็นบริการ การวิจัยแบบวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทเมื่อบรรณารักษศาสตร์ต้องการแก้ปัญหาในการให้บริการ หรือต้องการความรู้พื้นฐานที่อาจจะเป็นแนวทางในการพัฒนาบริการ ด้วยเหตุผลที่ว่าการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์เชื่อถือได้ เป็นโครงสร้างทางมโนภาพซึ่งเป็นที่ยอมรับในวิชาอื่น ๆ ด้วย

ผู้เขียนได้เสนอข้อควรพิจารณา 5 ด้าน สำหรับการใช้องค์ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ในวิชาบรรณารักษศาสตร์ ด้านแรกกล่าวถึงสถานการณ์ของความรู้ในหัวข้อที่จะทำการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะต้องรู้ดีจึงจะสามารถขบปัญหาแตก และเลือกวิธีวิจัยที่เหมาะสม ด้านที่สองกล่าวถึงการรวมกลุ่มเพื่อแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ตลอดจนให้ความคิดระหว่างกัน เพื่อสร้างชุมชนการวิจัยในสาขาวิชา รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของงานวิจัยด้วย ด้านที่สาม ชี้ให้เห็นความสำคัญของการร่วมมือระหว่างสาขาวิชา และการเปิดหูเปิดตาวิชาอื่นโดยปราศจากอคติ ทั้งนี้เพื่อเรียนรู้ส่วนที่ดีของวิชาอื่นเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในสาขาวิชาของตน ด้านที่สี่ ได้ชี้ให้เห็นความยุ่งยากในการพิจารณาว่าส่วนใดคือแกนส่วนใดคือกระพี้ นักวิจัยส่วนหนึ่งจะสับสนในกระบวนการวิธีและสถิติอันแพรวพราว จนลืมนึกถึงจุดหมายอันแท้จริงของงานวิจัย ในด้านสุดท้ายผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าแม้นักวิจัยจะพยายามใช้วิธีวิจัยแบบวิทยาศาสตร์โดยังไม่ขัดเขินก็ตาม หากขาดเสียซึ่งทัศนคติวิทยาศาสตร์แล้ว การวิจัยเช่นนั้นน่าจะเป็นที่สงสัย

¹Abrahm Kaplan, The Conduct of Inquiry: Methodology for Behavioral Science (Scranton, Penn.: Chandler Publishing Co.), p. 1-2.

²Herbert Goldhor, An Introduction to Scientific Research in Librarianship (Urbana, Ill.: University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1972), p. 25-28.

³Paul Freedman, Principles of Scientific Research, 2nd ed. (New York: Pergamon Press, 1960), p. 4.

⁴Conrad H. Rawski, "Professional Action and Research: a Synoptic Attempt," unpublished, Case Western Reserve University, (1976), p. 1.

⁵สนธิ สัมครการ "การวิจัยเชิงคุณภาพ" ใน แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (เอกสารจากการสัมมนาเรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพในสังคมศาสตร์และการศึกษา) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 หน้า 123 - 124

⁶Jesse H. Shera, "Darwin, Bacon, and Research in Librarianship," Library Trends 13 (1): 144, July, 1964.

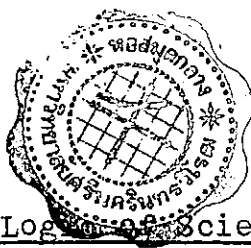
⁷George J. Mouly, The Science of Educational Research (New York: American Books Co.), p. 4.

⁸Shera, "Darwin, Bacon, and Research in Librarianship," p. 144.

⁹Gordon Tullock, The Organization of Inquiry (Durham, N.C.: Duke University Press, 1966), p. 4.

¹⁰Carl G. Hempel, Philosophy of Natural Science (Englewood Cliffs, N.J.: Prentic-Hall, 1966), p. 1.

¹¹Fergus J. Wood, "Scientific Method," in Encyclopedia Americana, Vol. 24 (New York: Americana Corporation, 1972), p. 418.

¹²Ibid.

¹³Karl R. Popper, The Logic of Scientific Discovery (London: Hutchinson, 1959).

¹⁴F. S. C. Northrop, The Logic of the Sciences and the Humanities (New York: Macmillan, 1947).

¹⁵Goldhor, An Introduction to Scientific Research..., p. 5-6.

¹⁶Northrop, The Logic of the Sciences..., p. 3-28.

¹⁷Ibid., p. 38.

¹⁸Ibid.

¹⁹Ibid., p. 28.

²⁰Rawski, "Professional Action and Research...", p. 1.

²¹Shera, "Darwin, Bacon, and Research in Librarianship." p. 148-49.

²²Ibid., p. 144.

²³Rawski, "Professional Action and Research...", p. 3.

²⁴Ibid., p. 4.

²⁵Goldhor, An Introduction to Scientific Research..., p. 31-32.

²⁶Gerald R. Smith, "Inadiquacies in Research Proposals," Library Trends 13 (1): 69-74, July, 1964.

²⁷สุนทร แก้วฉาย "กระบวนการสื่อสารกับบริการสารนิเทศ" วารสารบรรณศาสตร์ 1 (ฉบับพิเศษ) : 67 - 85 ตุลาคม 2521.

²⁸สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ (เอกสารจากการสัมมนาเรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพในสังคมศาสตร์และการศึกษา) 2522.

สาขางานวิจัย "แรงจูง" ของบรรณารักษศาสตร์และสนเทศศาสตร์

ต่อไปนี้เป็นข้อสรุปสาขางานวิจัย แรงจูงซึ่งเป็นข้อเสนอทางการของแผนก
วิจัยและพัฒนาของหอสมุดแห่งชาติอังกฤษ สำหรับการวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2522 -
2524 *

1. การวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐาน (basic information research)

1.1 แนวทางการวิจัยเพื่อความรู้พื้นฐานจะให้ผลในเชิงปฏิบัติโดยตรงด้าน
บรรณารักษศาสตร์และงานด้านสนเทศน้อยก็ตาม การวิจัยด้านนี้จะให้ความรู้พื้นฐาน
ในอันที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยเพื่อประยุกต์ และเป็นรากฐานสำหรับการฝึกฝน
นักวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสนเทศใดมาก

1.2 ในบรรดาแขนงการวิจัยแรงจูงด้านนี้ พบได้ว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับ
collection ขนาดใหญ่และการวิเคราะห์คำถามที่มาจากผู้ใช้ แม้ว่านักวิจัยบาง
กลุ่มเห็นว่าควรสร้าง collection เอกสารขึ้นเป็นพิเศษ (ตามอุดมคติ) ไว้
สำหรับทดสอบประสิทธิภาพของวิธีการออกแบบการสืบค้นสนเทศแบบต่าง ๆ จากคำถาม
ที่ได้รับ แต่มีนักวิจัยอีกจำนวนมากที่เห็นว่าหัวข้ออื่น ๆ มีความจำเป็นเท่า ๆ กัน หรือ
มากกว่าแขนงดังกล่าว ซึ่งได้แก่ (1) แบบจำลองเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองของ

เรียบเรียงจาก "Research Priorities, 1979-81 : the Approach of
the British Library's & D Department," Journal of Documenta-
tion 35(2) : 137-150, 1979.

มนุษย์กับระบบสืบค้นสนเทศสมัยใหม่ (2) แนวทางสำหรับการใช้ "เครื่องรับส่งที่สามารถโต้ตอบได้" (interactive intelligent terminals) ในการทำงานจริงเพื่อปรับปรุงวิธีการวิเคราะห์ปัญหาและ "ผลตอบ" (output) ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (3) ความต้องการที่จะผสมผสานผลการวิจัยในแขนงวิชาอื่น ๆ เข้าที่เหมาะสมเข้าไปในการวิจัยเกี่ยวกับสนเทศ เช่น การวิเคราะห์และประมวลผลภาษาธรรมชาติด้วยคอมพิวเตอร์ (natural-language processing) และระบบการจัดการ "ข้อมูลหลัก" (database management systems)

2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

2.1 เชื่อว่ามีความจำเป็นที่เราจะต้องเฝ้าดูความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างใกล้ชิด เช่น เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้กับงานด้านห้องสมุดและงานด้านสนเทศ และรวมทั้งเทคโนโลยีที่ยังไม่ได้นำมาใช้เพื่อการนี้ ทั้งนี้เพื่อประกันว่าการวิจัยที่ทดลองไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องเหล่านั้นด้วย ในช่วงหลายปีที่ผ่านมางานวิจัยได้เป็นด้านเทคนิค การสืบค้นสนเทศแบบ on-line และการจัดเก็บบันทึกความรู้ในห้องสมุดอย่างกว้างขวางทีเดียว และในขณะนี้รู้สึกว่าการงานวิจัยในสาขาดังกล่าวนี้ลดลงมาก เนื่องจากการใช้ระบบ on-line กันอย่างกว้างขวางแล้ว กระนั้นก็ตามยังมีปัญหาที่จำเป็นต้องทำการวิจัยอยู่ เช่น การรวมกันหาคำบรรยายการ (Shared cataloging) และด้านเทคนิคในการสืบค้น

2.2 ความก้าวหน้าในด้านอื่น ๆ ได้แก่ microprocessing, minicomputers, microcomputers, word-processing, teletext processing, facsimile transmission, holographic storage การจัดเก็บแบบต่าง ๆ และพัฒนาการใหม่ ๆ ด้านโทรคมนาคม การวิจัยที่น่าสนใจและน่าจะคุ้มค่าได้แก่

1) แนวทางประยุกต์เทคนิคใหม่ ๆ กับงานห้องสมุดและงานเกี่ยวกับสนเทศ

2) วิธีผสมผสานเทคนิคตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไป เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในงานด้านห้องสมุดและงานเกี่ยวกับสนเทศ

2.3 การศึกษาคุณค่าเกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ ด้าน input และ output การประยุกต์ที่นำไปได้เกี่ยวกับเรื่องนี้ และการจัดเก็บข้อมูลปริมาณมาก ๆ โดยเสียค่าใช้จ่ายในอัตราต่ำ อาจจะนำไปสู่การทดลองหรือสร้างโปรแกรมการทดลองระบบการจัดเก็บวัสดุห้องสมุดอย่างกว้างขวาง

2.4 เรื่องแรงกดดันอีกประการหนึ่ง คือการอำนวยความสะดวกในการใช้คอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่เพื่อการวิจัยและการทดลอง เช่น ในด้านวิเคราะห์และประมวลผลด้านภาษา

2.5 ที่น่าสนใจอีกแง่หนึ่งในด้านเทคโนโลยีก็คือ การใช้เทคโนโลยีโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ เช่น สะดวกง่ายตาช่ายในการใช้และไม่ให้ข้อมูลมากเกินไปเกินความจำเป็น นอกจากนั้นต้องการให้เทคโนโลยีดังกล่าว สามารถนำไปใช้กับงานบริการสารนิเทศทุกแขนงวิชา และให้มีราคาพอสมควรในอันที่จะนำมาใช้กันแพร่หลายยิ่งขึ้น

3. การวิจัยเกี่ยวกับแขนงวิชาเฉพาะ (subject-oriented research)

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในแขนงวิชาวิทยาศาสตร์

(1) การวิจัยที่ได้ทำไปแล้ว แต่ยังต้องการวิจัยเพิ่มเติมอีก เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการให้การศึกษแก่ผู้ใช้บริการสารนิเทศในสาขาวิชาเฉพาะ

(2) การวิจัยที่ไคลงมือดำเนินการแล้ว เช่น การศึกษาระบบสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์และการศึกษาแหล่งข้อมูลทางชีววิทยา

(3) การวิจัยที่ยังไม่ได้ทำ เช่น interaction ระหว่างเอกสารต้นตอกับเอกสารชั้นที่สอง ตลอดจนการผสมผสานเอกสารทั้งสองประเภทและบทบาทเอกสารประเภทปริทัศน์ในการให้บริการสารนิเทศ

3.2 ในสาขามนุษยศาสตร์ ควรจะมีการศึกษาในด้านพฤติกรรมการณ์หาข้อมูลหรือความรู้ และศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในสาขามนุษยศาสตร์

3.3 ในสาขาสังคมศาสตร์ ในเร็ว ๆ นี้เน้นด้านการทดลองจัดข้อมูลหรือความรู้ให้แก่ผู้ใช้ซึ่งทำหน้าที่ด้านปฏิบัติการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์และครู และกำลังพิจารณาทดลองในสาขา นิติศาสตร์ สุขศึกษาและนันทศึกษา

4. การวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้ (user-oriented research)

การวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้ได้ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในระยะหลัง ๆ นี้ จุดมุ่งหมายใหญ่ของการวิจัยมักจะเน้นด้านปรับปรุงวิธีการวิจัย และคุณสมบัติของผลการวิจัย ในระยะหลังสุดการวิจัยได้เอนเอียงมาเน้นปัญหาการพัฒนาระบบบริการผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม เช่น บริการสารสนเทศสำหรับชุมชน บริการสำหรับหน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น และบริการในโรงงานอุตสาหกรรมหรือธุรกิจการค้า

4.1 การวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ ยังมีความต้องการมาก เพราะผู้ใช้เองไม่เชื่อว่าผลการวิจัยของต่างกลุ่ม จะมาใช้กับกลุ่มของตนได้ ปัญหาเร่งด่วนเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่ผู้ใช้ ยังไม่ได้รับการสำรวจอย่างเต็มที่ เช่น การประเมินผลการใช้สื่อการศึกษาประเภทชุดการเรียนในแต่ละวิชา (สอนการใช้บริการสารสนเทศ) นอกจากนั้น ที่ได้รับความสนใจมากก็คือการสอนให้นักเรียนรู้จักใช้บริการ

4.2 ในด้านบริการสารสนเทศสำหรับชุมชน (community information services) ที่อยู่ในความสนใจหรือถือว่าเป็นเรื่อง ที่ควรได้รับการศึกษาค้นคว้าก่อน ได้แก่ การหาวิธีปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานสารสนเทศของชุมชน โครงการที่อยู่ในข่ายนี้ เช่น การใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อบ่งชี้ความต้องการด้านสารสนเทศของหน่วยงานรัฐบาลในท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลเอกสารแถลงข่าว (announcement bulletins) นอกจากนี้ยังมีโครงการด้านความสามารถในการจัดให้บริการและภาวะการใช้บริการสารสนเทศของรัฐบาลในท้องถิ่น

4.3 ในด้านบริการสารสนเทศสำหรับกิจการด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจ เรื่องที่อยู่ในความสนใจ ได้แก่ (1) ปัญหาด้านบริการสารสนเทศสำหรับห้างร้านขนาดเล็ก

(2) การประเมินผลระบบและบริการสารนิเทศจากทัศนของกิจการอุตสาหกรรม

(3) บทบาทของเทคโนโลยีในบริการสารนิเทศที่อยู่ในความสนใจของวงการอุตสาหกรรม

5. การวิจัยด้านนโยบาย (policy-oriented research)

การวิจัยในด้านนี้จะให้คำปรึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับห้องสมุดและบริการสารนิเทศในระดับท้องถิ่น ระดับภาคและระดับชาติ รวมทั้งการกำหนดนโยบายในองค์กรต่าง ๆ เช่น รัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น สำนักพิมพ์ ห้องสมุด บริการสารนิเทศ ตลอดจนชุมชนของผู้ใช้บริการ เป็นต้น แม้ว่าการจำแนกแขนงวิชาสำหรับวิจัยด้านนี้จะไม่ค่อยเด่นชัดนัก (เพราะการวิจัยในด้านอื่น ๆ ก็อาจจะมีคำต่อการตัดสินใจด้วย) การวิจัยในด้านต่อไปนี้จะถือว่าเป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาเรื่องการกำหนดนโยบาย

5.1 การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบบและบริการสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ ตลอดจนความร่วมมือในระบบสารนิเทศระหว่างชาติ

5.2 ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด (library co-operation or resource sharing) ที่ปฏิบัติกันอยู่ จัดเป็นแขนงสำหรับวิจัยที่น่าสนใจ โครงการที่ถือว่าสำคัญมากโครงการหนึ่ง ก็คือการทดลองเทคนิคที่เรียกว่า " interfirm comparisons " กับห้องสมุดต่าง ๆ

6. การวิจัยด้านการจัดการ (Service management)

การวิจัยด้านการจัดการห้องสมุดและกิจกรรมสารนิเทศได้รับความสนใจจากหลายฝ่ายทีเดียว ผลการวิจัยได้มีทั้งนำไปใช้ในการเรียนการสอน แนวการวิจัยที่ควรให้ความสนใจในปัจจุบันนี้ได้แก่

6.1 เน้นปัญหาด้านการจัดห้องสมุดซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะด้าน เช่น การช่วยให้ห้องสมุดสามารถกำหนดนโยบายด้านการจัดหาและการเก็บรักษาวัสดุอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างโครงการที่ดำเนินไปแล้ว คือ การสร้างระบบจัดหาสำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัย

การใช้ "common pool stock" ช่วยในการให้บริการระหว่างห้องสมุด ปัญหา
การกำหนดที่และสถานที่เก็บภายในห้องสมุดมหาวิทยาลัย และความสัมพันธ์ระหว่าง
การยืมระหว่างห้องสมุดกับ collections

6.2 การวิจัยในอนาคตจะครอบคลุมการไปเทคนิคการจัดการอย่าง
กว้างขวางยิ่งขึ้น และควรจะศึกษาค้นคว้าปัญหาด้านบุคลากร การบัญชี ความสัมพันธ์
เชิงพฤติกรรมและอุตสาหกรรม

7. การวิจัยด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับสนเทศ (economics of information)

การวิจัยในแขนงนี้ได้รับความสนใจมานาน แต่ยังไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร
เนื่องจากความยุ่งยาก ในการออกแบบการวิจัย และไม่ได้รับความสนใจจากนัก
เศรษฐศาสตร์เท่าที่ควร โดยเฉพาะการวิจัยด้าน cost/effectiveness และ
ด้าน cost/benefit ของการผลิตและการใช้สนเทศ อย่างไรก็ตามการศึกษาค้นคว้า
เกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริการสารสนเทศทุกประเภทควรพยายามมองด้านเศรษฐกิจ
ด้วยเท่าที่จะเป็นไปได้

8. การวิจัยด้านการศึกษาของบรรณารักษ์และปฏิบัติงานเกี่ยวกับสนเทศ (information workers)

8.1 การวิจัยด้านนี้เท่าที่ผ่านมา ๆ มา จะเป็นเทคนิคการให้การศึกษาเป็นส่วนใหญ่
ปัจจุบันการวิจัยส่วนหนึ่งจะมุ่งไปที่การพัฒนาหลักสูตร

8.2 การวิจัยในด้านอื่น ๆ ที่จัดว่าสำคัญได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพอื่น ๆ
(นอกจากที่มีอยู่ภายในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ) ซึ่งสามารถรับบุคลากรที่ได้รับการ
ฝึกฝนด้านบริการสารสนเทศไปแล้ว

8.3 การวิจัยอีกแง่มุมหนึ่งในแขนงนี้ ก็คือ จะสามารถช่วยฝึกฝนผู้ทำงานวิจัย
ในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ และปรับปรุงคุณภาพของผู้ที่จะมาสมัครในตำแหน่งนักวิจัยในที่
ดังกล่าวได้มากน้อยเพียงใด

9. การวิจัยด้านการสื่อสารขั้นต้น (primary communications research)

การสื่อสารขั้นต้นในที่นี้หมายถึง การสื่อสารความรู้ที่ผลิตออกมาก่อนแปรรูปเป็นอย่างอื่น ความรู้หรือสื่อนั้น ๆ อาจจะปรากฏในรูปของบทความในวารสารหรือเอกสารหมุนเวียนเฉพาะกลุ่ม นับเป็นความรู้หรือข้อมูลต้นตอ ก่อนที่จะมาเป็นบทวิจารณ์ บทคัดย่อ หรือบรรณานุกรม เป็นต้น

9.1 การศึกษาค้นคว้าจะเป็นทางหนึ่งในการศึกษาผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม (เช่น กลุ่ม "วิทยาลัยลับ" หรือ invisible college) ปัญหาที่เกี่ยวข้องได้แก่ ระบบกรรมการพิจารณาผลงาน (refereeing) การจัดพิมพ์โมโนกราฟทางวิชาการ การนำเสนอวัสดุทางวิชาการให้สะดุดตาที่สุด (maximum visual impact) และการทำให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์แพร่หลายทั่วไป (popularization) งานวิจัยที่กำลังดำเนินอยู่ ได้แก่ การจัดพิมพ์ประเภท "do it yourself publishing" และเศรษฐกิจของการจัดพิมพ์เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ

9.2 งานวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ การประเมินผล synoptic journal และความเหมาะสมของ editorial processing centers เรื่องที่จะมีความสำคัญมากขึ้นคือ การใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการตีพิมพ์เอกสารขั้นต้น เช่น เทคนิคการพิมพ์สมัยใหม่ และ word processing เป็นต้น

10. การวิจัยเกี่ยวกับห้องสมุดประชาชน

10.1 ขณะที่การวิจัยในค่านี้นี้ไม่ค่อยจะเข้มข้นนัก การวิจัยในอนาคตควรจะเน้นประโยชน์ในทางปฏิบัติ เป็นโครงการที่ดำเนินภายในห้องสมุดประชาชน เน้นวิธีการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนสามารถนำไปใช้ได้ การวิจัยที่ควรเน้นอีกแง่หนึ่งก็คือ การหาทางส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรที่ขาดแคลนร่วมกันให้เหมาะสมที่สุด

10.2 โครงการที่ได้รับการสนับสนุนและบางก็ดำเนินการไปแล้ว ได้แก่ การศึกษาความเหมาะสมของโครงการร่วมมือด้านการจัดหา การทดสอบคุณภาพของ

คู่มือการวางแผนการจัดตั้งห้องสมุดประชาชนที่สร้างขึ้นโดย ALA การตรวจสอบผลการทดสอบด้านบริการ on-line ในห้องสมุดบางแห่ง

11. การวิจัยด้านอื่น ๆ

ปัญหาที่ควรแก่การวิจัยอีกด้านหนึ่งที่ได้จัดว่าเป็นเรื่อง "แรงคววน" คือด้านการเผยแพร่ผลการวิจัย ซึ่งถือว่ามีค่าสำคัญสำหรับโครงการวิจัยทุกโครงการที่หวังผลในทางปฏิบัติการปัญหาที่ควรนำขึ้นมามีวิจัย ได้แก่ แนวคิดใหม่ใดที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเผยแพร่ ควรจะใช้เทคนิคในการเผยแพร่แบบใดที่เหมาะสมกับผู้รับแต่ละกลุ่ม และองค์การระดับชาติควรจะมีบทบาทอย่างไรในเรื่องนี้

โรงพิมพ์เพียรเจริญ
462/7 ซอยวัดถนน แขวงวัดมหาบุศย์ สุขุมวิท 77 พระโขนง กรุงเทพฯ 11
โทร. 3110340, 3114172

จำหน่าย วัสดุอุปกรณ์ห้องสมุดทุกชนิด เช่น ไม้เนื้อดี กระดาษแร็กพื้น กระดาษปอนด์
ขาว ไม้กวาด ไม้กวาดบาง ค่ายพอก เหล็กคั่นหนังสือ บัตรรายการ
บัตรยืม บัตรกำหนดส่ง ของบัตร (ลิ้นกระดาษ และขาว) ฯลฯ

รับทำ บัตร บัตรรายการ และสิ่งพิมพ์ทุกชนิด เช่น กระดาษรายงาน ของจดหมาย
บัตรสมาชิกห้องสมุด การดัดแปลงงาน งานขาว งานศพ นามบัตร ใบเสร็จ
 ฯลฯ

รับทำ ปกหนังสือ เย็บเล่มวารสาร และวิทยานิพนธ์
มีมือประณีตและบริการรวดเร็วทั้งที่ ราคาพอเหมาะ และเป็นกันเอง
..... โปรดติดต่อ นายพีรชัย นิลสุวรรณโสมิต

เอกสารและหนังสืออ้างอิงทางบรรณารักษศาสตร์

จัดทำโดย

อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ
อาจารย์ประจำสำนักหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร

1. การบริหารและดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน โดย พวาท พันธุเมธา

มกราคม 2522

ราคา 40 บาท

2. การแบ่งหมู่หนังสือและแผนการแบ่งหมู่ระบบทศนิยมของคิวอี้ พิมพ์ครั้งที่ 3

ตุลาคม 2522

โดย พวาท พันธุเมธา

ราคา 60 บาท

สิ่งทรงยังผู้ซื้อลดพิเศษ (ไม่คิดค่าส่ง) เหลือเพียง

50 บาท

3. หัวเรื่องและการกำหนดหัวเรื่อง โดย เฉลียว พันธุเมธา และคณะ

พิมพ์ครั้งที่ 2, 2521, 212 หน้า

ราคา 35 บาท

Lib-Sci
v 2 n 4 p 31

การเล่านิทาน

สมบูรณ์ กิ่งหมานันท์*

สาระสังเขป : การเล่านิทานเป็นวิธีการเก่าแก่ที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่ชนรุ่นหลัง เรื่องที่เล่าอาจจะมาจากประสบการณ์นำมาถ่ายทอดสู่กันฟังจนพัฒนามาเป็นนิทานประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน ใ้ซ่คิด บทเรียน และแนวทางปฏิบัติ องค์ประกอบที่สำคัญของการเล่านิทานก็คือ เรื่องที่เล่าควรเป็นของผู้แต่งเอง ผู้เล่าจำได้อย่างแม่นยำ ได้ศึกษามาอย่างดี รู้ประวัติความเป็นมา และมีอิสระเสรีในการเล่า เป็นต้น

ศัพท์กรรณีย์ : การเล่านิทาน

* สมบูรณ์ กิ่งหมานันท์ กศ.บ., กศ.ม.

(บรรณารักษศาสตร์) อาจารย์ประจำภาควิชา

บรรณารักษศาสตร์ มศว ประสานมิตร

"ขอให้แม่และพี่เลี้ยงของเด็ก ๆ ทั้งหลาย จงประทับใจจิตใจของตนด้วย
นิทานต่าง ๆ เพราะจะทำให้เด็กได้รับความรักความอบอุ่นยิ่งกว่าอ้อมแขน"

เปลโศ

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดสำหรับทุกคนที่ช่วยเล่านิทาน และต้องการ
จะเล่านิทาน ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ในห้องเรียน ในห้องสมุด รอบกองไฟ ใต้ต้นไม้ หรือ
ที่สาธารณะอื่น ๆ จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้เล่าเป็นสำคัญ

การเล่านิทานเป็นวิธีการเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่
ชนรุ่นหลัง เป็นวิธีการที่ง่ายและได้ผลคุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์
ความคิด ปลุกฝังค่านิยม สร้างแบบฉบับความประพฤติและข้อปฏิบัติที่ถูกต้องที่พึงปรารถนา
ให้แก่ผู้ฟัง เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ดังที่ท่าน
เปลโศกล่าวไว้ว่า "ขอให้แม่และพี่เลี้ยงของเด็ก ๆ ทั้งหลาย จงประทับใจจิตใจของ
ตนด้วยนิทานต่าง ๆ เพราะจะทำให้เด็กได้รับความรักความอบอุ่นยิ่งกว่าอ้อมแขน"

นอกจากนี้การเล่านิทานยังเป็นศิลปะเพื่อความบันเทิงที่ถูกต้องที่สุด เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถ
ศึกษาหาความรู้ ผูกพันให้เกิดความชำนาญ และถ่ายทอดต่อ ๆ กันไปเช่นเดียวกับศิลปะ
แขนงอื่น ๆ

การเล่านิทานไม่จำกัดว่าจะต้องเล่าแก่เด็ก ๆ เท่านั้น คนทุกเพศทุกวัยชอบ
ทั้งเป็นผู้เล่าและผู้ฟัง ทุกคนที่มีเรื่องก็มีสิทธิ์จะเล่าให้ผู้อื่นสนใจฟัง ทั้งผู้เล่าและผู้ฟังมีสิทธิ์
จะสร้างเรื่องของตัวเองขึ้น คนเล่านิทานที่เล่าได้เก่งสามารถทำให้ผู้ฟังทุกวัยสนใจและ
สนุกสนานได้ ในทางปฏิบัติการเล่านิทานมักจะเป็นเรื่องของผู้ใหญ่เล่าให้เด็กฟัง ผู้เล่า
อาจจะจะเป็นนักเล่านิทานอาชีพ หรือพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่เลี้ยง ครู บรรณารักษ์

นักสังคมสงเคราะห์ ผู้นำค่าย หรือใครก็ได้ที่ทำงานอยู่กับเด็ก ทุกคนมีโอกาที่จะเป็น
นักเล่านิทานที่ดีได้พอ ๆ กัน

ประวัติความเป็นมา

ไม่มีใครบอกได้ว่านิทานเกิดขึ้นในโลกนี้เมื่อใด แต่เชื่อว่านานพอ ๆ กับกำเนิด
ของมนุษยชาติ เริ่มแต่สมัยที่มนุษย์อยู่ในป่าในดง และล่าสัตว์กินเป็นอาหาร ในระหว่าง
ที่ออกไปล่าก็จะมีเรื่องตื่นเต้น ผจญภัย กลับมาเล่าให้ผู้ที่อยู่ข้างหลัง เด็ก ผู้หญิง และคนแก่
ฟัง ถึงเรื่องความสามารถในการล่าสัตว์และความสามารถในการเอาชนะศัตรูผู้ยิ่งใหญ่
ความเก่งกล้าสามารถของตัวผู้เล่าก็เพิ่มขึ้นทุกที ๆ สัตว์ที่ล่าและศัตรูผู้ยิ่งใหญ่ก็เปลี่ยน
มากขึ้นเพื่อเป็นการเสริมให้เห็นความกล้าหาญชาญชัยของผู้เล่า คนตัวโตกว่าก็กลายเป็น
ยักษ์ เป็นต้น บางครั้งพบเหตุการณ์ที่มองไม่เห็นที่มาหรือสาเหตุ ก็ยกให้เป็นเรื่องของ
เทพเจ้า เทวดา ผีศาจ นางไม้ หรือผู้วิเศษ เมื่อผู้เล่าซึ่งเป็นบุรุษที่หนึ่งต้องออกไปทำมา
หากินอีก ผู้ที่อยู่ข้างหลังก็เล่าต่อกันฟัง เรื่องของผู้เล่าก็กลายเป็นเรื่องของบุรุษที่สาม
เล่าต่อ ๆ กันมาเรื่อย ๆ จนไม่รู้ว่ใครคือบุรุษที่สาม และเวลาก็เลยมาจนไม่ทราบว่
เรื่องนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด ต้องกลายเป็น "กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีนักพรตคนหนึ่ง ..."
จากเรื่องจริง (Stories of real life) เป็นนิทานเกี่ยวกับความกล้าหาญ หรือ
การผจญภัย (saga) ร้อยกรองให้สละสลวย หรือขยายเรื่องให้ยาวขึ้นเป็น Epic
หรือดัดแปลงเป็นนิทานเพลง (Ballad) เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นก็กลายเป็น
นิทานท้องถิ่น หรือตำนาน (Legend) เรื่องราวของผู้วิเศษ เทพเจ้า เทวดา
นางฟ้า ก็เป็นเทพนิยาย (Myth) และนิยายปรัมปรา (Fairy tale)
เรื่องที่เล่าสืบต่อกันเรื่อย ๆ เป็นความเชื่อก็เป็นนิทานชาวบ้าน (Folk tale)
ในการเล่าเช่นนอกจากผู้ฟังจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ยังได้ข้อคิด ใ้บทเรียน
แนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงวิถีชีวิตให้ดีขึ้นด้วย ผู้เล่ามองเห็นในประเด็นนี้ จึงมีการแต่งเรื่อง

เปรียบเทียบ (parable) ไวสอนใจผู้ฟัง การจะสอนกันอย่างตรงไปตรงมา
ผู้สอนอาจจะมีปฏิกิริยาต่อต้าน จึงได้มีการนำเอาเรื่องราวของสิ่งที่มีอยู่ใกล้ตัวคือสัตว์
ที่มนุษย์ใช้เป็นอาหาร เอามาเลี้ยงเพื่อใช้งาน เลี้ยงเป็นเพื่อน มาเป็นตัวละคร เป็นนิทาน
เกี่ยวกับสัตว์ (Fable) เรื่องสองแบบที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ นิทานของอีสป ซึ่งใน
ภายภาคหน้านิทานอีสปจะต้องเป็นชื่อของนิทานแบบหนึ่ง ความเป็นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับ
ทุกคน บางครั้งแม้แต่ตัวเองก็อดเข้าใจไม่ได้กับความเป็นของตัวเอง เมื่อเล่าคนอื่นต่อก็เป็น
เรื่องตลกขบขัน (Jest) มีสาระบ้างไม่มีสาระบ้าง ถูธรรม คำนิยาม แนวปฏิบัติ
ที่ถูกที่ควรถูกนำมาสอดแทรกลงในนิทานประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว นิทานก็ได้เป็น
เรื่องราวที่บันทึกประวัติความเป็นมาของมนุษย์ สัตว์ และสิ่งของ เป็นประสบการณ์ของ
ชีวิต เป็นการตอบข้อสงสัย เป็นเครื่องกระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา
เป็นการระบายความรู้สึก นึกคิด ความเศร้าโศกเสียใจ ตื่นเต้น ตีใจ เพื่อสัน เป็น
เรื่องที่ถูกก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์และสิ่งแวด-
ล้อม หรือแม้แต่เพียงได้หัวเราะเพื่อความเบิกบานใจ

ด้วยความคิดและลักษณะการเกิดขึ้นของนิทานดังกล่าวแล้ว จึงเป็นการยากที่จะ
ชี้ชัดลงไปว่านิทานเกิดขึ้นก่อนที่มนุษย์ของโลก มีนิทานอาฟริกาเรื่องหนึ่งชื่อ นิทานนิทาน
(A story a story) เล่าว่าแต่ก่อนนานมาแล้วในโลกนี้ไม่มีนิทานเลย นิทาน
เป็นของเทพเจ้านิยัมมีบนสวรรค์ พระองค์เก็บนิทานไว้ในหีบทองคำ ต่อมาชาย
คนหนึ่งชื่ออาแนนนี่เป็นคนป็นใจแฉงม ได้ไปใจแฉงมเป็นบันไดขึ้นไปเฝ้าเทพนิยัมมีเพื่อ
ขอซื้อนิทาน เทพนิยัมมีตกลงแลกเปลี่ยนด้วยเสื้อเชิ๊วถักหนึ่งตัว สิ่งที่ต่อมาเป็นไฟหนึ่งดวง
นางฟ้าที่มนุษย์ไม่เคยเห็นหนึ่งองค์ อาแนนนี่ก็ได้ใช้ความเฉลียวฉลาด (แกมโกง) หา
สิ่งเหล่านี้ไปแลกนิทานมาได้ทั้งหีบ นำมาสู่โลก พอเปิดหีบนิทานก็แพร่สะพัดไปทั่วทุกมุมโลก
รวมทั้งเรื่องที่เราเล่านี้ด้วย อาแนนนี่นั้นถ้าจะเทียบกับบุคคลในนิทานไทยก็ได้แก่เจ้าริ้นนไชย คือ
เป็นมนุษย์ธรรมดาที่สามารถใช้ความเฉลียวฉลาดเอาชนะในสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้สำเร็จ

และถ้าเราศึกษานิทานนานาชาติก็จะพบว่า บุคคลเช่นนี้มีอยู่ทุกชาติทุกภาษา ก็อาจจะมี การถกเถียงกันได้ว่าใครเป็นต้นตอแห่งนิทาน มนุษย์มีความต้องการตามธรรมชาติโดย พื้นฐานเหมือน ๆ กัน เรื่องที่เกิดขึ้นที่นี่ อาจจะมีที่อื่น ๆ อีกหลายร้อยหลายพันแห่ง หรือแม้แต่ทุกแห่ง กับใครก็ได้ รายละเอียดอาจจะแตกต่างกันออกไป แต่เค้าโครงของ เรื่องเหมือนกัน จริงอยู่นิทานบางอย่างอาจจะสืบสาวหาต้นตอได้ เช่น เทพปกรณัม เป็น เทพนิยายกรีก แคนตาเบรีเทล เป็นของอังกฤษ อาหารบราตรีเป็นของอาหรับ แต่นิทาน บางเรื่อง เช่นเรื่องคนขายหมวกกับลิง (The Peddler and the Monkeys) เป็นนิทานที่ตีพิมพ์ในอเมริกาโดยระบุว่า เป็นนิทานรัสเซียบ้าง นิทานบราซิลบ้าง แต่เมื่อ ไม่กี่ปีมานี้ พิพิธภัณฑ์ที่เมืองนิวยอร์ก ชื้อจากนักเก่าก่อนคริสต์ศักราช ระบุว่า เป็นของ เปอร์เซีย ปรากฏว่าลายบนแจกันนั้นเป็นรูปคนขายหมวก เห็นหมวกเป็นกองสูง เรขาย ไปนอนหลับอยู่ใต้ต้นไม้ ถึงลงมาขโมยหมวกไปสวมจนเหลือเพียงใบเดียว วิธี การที่เขาจะได้หมวกคืนมาก็เห็นเดียวกับเรื่องคนขายหมวกกับลิง คือโยนหมวกที่เหลือทิ้ง ลิงทำตาม บ้านเมืองไหน ๆ ไม่ว่าจะเป็นเมืองเก่าเมืองใหม่ มีพ่อค้าเร่ด้วยกันทั้งนั้น ใครจะไปรู้ว่า เรื่องแบบเดียวกันนี้จะไม่เกิดกับพ่อค้าเร่ขายหมวกเมืองละโว้ ศาสดาผู้- ยิ่งใหญ่ของโลก พระพุทธเจ้า โมเสส พระเยซู พระโมฮัมหมัด ขงจื้อ ใช้นิทานเปรียบ- เทียบในการสอน สาวกผู้รับช่วงศาสนาที่เล่านิทานเหล่านั้นสืบทอดต่อกันเรื่อยมา ๆ นิทาน คงจะเป็นวิธีการสื่อสารสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อไปอีกนานเท่าอนัน และมนุษย์เป็นผู้สร้างนิทานทั้ง- หลาย นิทานทั้งหลายจึงเป็นสมบัติของมนุษยชาติ

ค น เล า นิ ท า น

การเล่านิทานเป็นศิลปะในเชิงประดิษฐ์ ดังนั้นคนเล่านิทานต้องเป็นศิลปินเช่นเดียวกับนักประพันธ์ จิตรกร นักร้อง นักแสดง เป็นต้น คนไทยเรามากจะมีความคิดว่า คนที่จะเป็นศิลปินได้จะต้องมีพรสวรรค์ (gift) และเรามากจะปล่อยพรสวรรค์เป็น

อิทธิพลำในการเป็นศิลปิน อันที่จริงแล้วศิลปะทุกแขนงมีการเรียนการฝึกฝนได้ พระสวรรค์
เป็นเพียงขำมีเกำที่จะช่วยเสริมสร้างกรรมปัจจุบันให้เด่นชัดขึ้นเท่านั้น การจะเป็นนัก
เล่านิทำนที่ดีได้ก็ด้วยการ ศึกษาหาความรู้เรื่องราวของนิทานและตัวนิทานเองให้มากที่สุด
ใช้ประสบการณ์ทั้งหมดที่มีอยู่เข้าไปช่วยปรับปรุงเสริมแต่ง เรียบเรียงบรรดาคำให้เป็น
เรื่องราวที่สละสลวยให้สมเหตุสมผล ใช้เสียงและพระสวรรค์ในการแสดงออก เล่าเรื่อง
ที่เรียบเรียงก็แล้วเป็นนิทานใหญ่หึ่งหึ่ง เรื่องก็จะมีชีวิตชีวำขึ้นมาทันที การเล่านิทำนจึง เป็นการ
ใส่ชีวิตให้กับนิทาน การศึกษาหาความรู้เรื่องราวของนิทานนั้นต้องทำในสองรูปแบบ คือ
ศึกษาเกี่ยวกับ (about) ประวัติความเป็นมา รูปแบบของนิทานซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปจะ
แบ่งเป็นสองวิธี คือแบ่งตามเขต (Area) เช่นนิทานอินเดีย นิทานเยอรมัน แบ่ง
ตามรูปแบบเป็น เทพนิยาย นิยายปรัมปรา นิทานเกี่ยวกับสัตว์ เป็นต้น เพื่อเป็นการปู
พื้นฐานให้เราได้เข้าใจถึงลักษณะโดยทั่ว ๆ ไป และมองเห็นสาระที่เหมือนกันและแตกต่าง
กันของนิทานแต่ละเขต หรือแต่ละแบบ เข้าใจความคิดและกระบวนการความคิด ของ
บุคคลแต่ละเขต ศึกษาการเขียนของนิทานในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดถึงชนิดและประเภทของ
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง เช่น บทละคร บทเพลง และดนตรี อีกรูปแบบหนึ่งคือ การศึกษา
ตัวนิทานโดยตรง (on) จากหนังสือหรือเอกสารที่เราศึกษาเกี่ยวกับนิทาน ก็จะมี
ตัวอย่างนิทานให้ได้เลือกอ่านมากมาย และยังมีนิทานอีกหลายแหล่ง หลายรูปแบบ
หาอ่าน หึ่ง มาให้มากที่สุดสะสมไว้เหมือนเก็บเงินในธนาคาร เพื่อศึกษาเนื้อเรื่อง
เค้าโครง ตัวละคร ฉาก สำระสำคัญ ตลอดจนวิธีการเขียนด้อยคำภาษาที่ใช้
การอ่านนิทานมาก ๆ จะทำให้เป็นผู้มีรสนิยมและมีวิจารณ์สูงต่อไปก็ใช้ความรู้
ประสบการณ์ และความสามารถพื้นฐาน ได้แก่ความรู้ในด้านภาษำมาเรียบเรียงนิทาน
ที่ได้อ่านได้นั้นมาให้เป็นด้อยคำที่สละสลวย มีชีวิตชีวำ เป็นของผู้เล่าเอง คัดแปลงให้
เหมาะสมกับความสนใจของผู้หึ่ง กับเวลา และสถานที่ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์
ด้านจิตวิทยา แล้วใช้ความสามารถพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวทุกคน เช่นความสามารถในการ
จินตนาการ การรับรู้ ความเข้าใจ ความกระตือรือร้น ความว่องไว ความมีใจจดจ่อ

รวมกับความจริงใจและความปรารถนาที่จะแบ่งปันสิ่งที่มืออยู่กับผู้อื่น เล่าเรื่องที่สนุกสนาน
ได้ทันที ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใครก็ตามที่สามารถเรียบเรียงถ้อยคำได้สละสลวย สมเหตุสมผล
สามารถพูดได้ด้วยน้ำเสียงน่าฟัง มีสุขภาพและบุคลิกดี มีความตั้งใจก็มีโอกาสจะเป็นนักเลา
นิทานที่ดีได้ทุกคน

วิธี การ เล่า

มีองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่จะทำให้ท่านสนุกสนานประทับใจผู้ฟัง ได้แก่

1. เรื่องที่เล่าเป็นของผู้เล่าเอง ผู้เล่าชอบ จนอยากจะเล่าคนอื่นต่อ
2. เป็นเรื่องที่ผู้เล่าจำได้โดยไม่ต้องมีวันลืม
3. เป็นเรื่องที่ผู้เล่าได้ศึกษามาอย่างดี รูประวัติความเป็นมา เข้าใจ
ถึงเหตุถึงผลที่มีอยู่ในเรื่องนั้น ๆ
4. ผู้เล่ามีอิสระเสรีในการเล่า การใช้คำพูด และท่าทาง
5. ผู้เล่าใช้คำพูดและภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสม ไม่ลังเล
6. ผู้เล่ามีความรู้เรื่องวิธีการเล่า รู้จักเปลี่ยนระดับเสียงตามเหตุการณ์
และตัวละคร
7. ผู้เล่าสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้

นำองค์ประกอบดังกล่าวที่เป็นวิธีการและขั้นตอนของการเล่า สร้างเรื่องของ
ตัวเอง ไม่จำเป็นต้องเขียนเรื่องใหม่ อ่านเรื่องมาก ๆ แล้วจะพบว่าเรื่องทุกเรื่อง
ไม่เป็นของเราเสมอไป ถ้าเพียงแต่จะจำมาเพื่อเล่าต่อ ผู้ฟังจะจับได้ ถ้าเรื่องใดแม้
แต่เราเองยังไม่ชอบ อย่าเสียเวลาเล่า เรื่องในโลกนี้มีอยู่มากมาย ในขณะเดียวกัน
ผู้ฟังก็มีใจสนใจไปเสียทุกเรื่อง อารมณ์ขันของคนชาติหนึ่งกับอีกชาติหนึ่งย่อมแตกต่างกันได้
เรื่องของผู้เล่าจะต้องเป็นเรื่องของผู้ฟังด้วย รู้จักปรับปรุงเรื่องให้เหมาะกับผู้ฟัง แต่
ต้องไม่เปลี่ยนจนมากเกินไป ใช้ภาษาที่สละสลวย เรื่องบางเรื่องต้องใช้คำพูดของ

เจ้าของเดิม บางเรื่องอาจจะต้องพูดถึงผู้แต่งเล็กน้อยเป็นการนำเรื่อง เริ่มเล่าอย่างตรงไปตรงมา มีความจริงใจ แสดงท่าทางประกอบเล็กน้อย แต่ต้องไม่ลืมว่าการเล่านิทานไม่ใช่การแสดง สนใจผู้ฟัง ดูเพศ วัย และจำนวนผู้ฟัง เป็นไปได้ว่าผู้เล่าอาจจะเล่าเรื่องเดียวกันสืบครั้งโดยไม่เหมือนกันเลยแม้แต่ครั้งเดียว นักเลาเรื่องที่ดีย่อมเล่าเรื่องให้สนุกได้โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์ เช่นหนังสือหรือรูปภาพ เพราะเครื่องมือสำคัญของนักเล่านิทาน คือ ถ้อยคำและเสียง สร้างภาพด้วยคำ สร้างอารมณ์ด้วยเสียง อาจจะใช้คำพื้นเมือง ไม่ต้องระมัดระวังในการใช้คำศัพท์จนผู้ฟังจับใจว่าเจตนาจะใช้คำง่าย ๆ เพราะกลัวว่าผู้ฟังจะไม่เข้าใจ คำพูดและเสียง ขอให้ไม่ตะกุกตะกัก มีจังหวะมีเสียงสูง เสียงต่ำ ให้ความรู้สึกกับเรื่องที่เล่า เอาใจใส่ผู้ฟังโดยทั่วถึง แบ่งปันความรู้สึกกับผู้ฟัง ซึ่งจะเป็นไปเองโดยอัตโนมัติ ผู้ฟังจะได้รับส่วนแบ่งของความประทับใจ ความร่าเริงเบิกบาน ความสนุกสนาน ความรักและความปรารถนาดีที่แฝงอยู่ในนิทานนั้น และจะรับถ่ายทอด ๆ ไปอีกอย่างไม่รู้สิ้นสุด เรื่องที่ใครเล่าก็เป็นเรื่องของผู้นั้น วิธีการเล่าของผู้ใดก็ต้องเป็นของผู้นั้น นิทานเป็นสมบัติของมนุษยชาติ การเล่านิทานเป็นสิทธิ์และหน้าที่ของมนุษย์

Lib_Sci
V 2 ๓๔๐ 3๙

การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บุญศรี ไพรัตน์^{*} ✓

สาระสังเขป : การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์ เริ่มเมื่อ
ปี พ.ศ. 2500 โดยเปิดสอนวิชา L.Sc.101 Know
Your Library ขณะเดียวกันก็เปิด
โปรแกรมฝึกอบรมนิสิตชั้นปีที่ 4 บางคนที่ต้องออก
ไปทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน และ
ฝึกอบรมครูประจำการที่ต้องการเป็นบรรณารักษ์
ในห้องสมุดโรงเรียนด้วย ต่อมาเปิดสอนตามหลักสูตร
ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะระหว่างปีการ-
ศึกษา 2508-2514 หลักสูตรปริญญาโท เริ่มเปิด
สอนปีการศึกษา 2510 จนถึงปัจจุบัน

ศัพท์กรณีย์ : การศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์ หลักสูตร
วิชาบรรณารักษศาสตร์ การฝึกอบรมครูบรรณารักษ์-
ห้องสมุดโรงเรียน

*บุญศรี ไพรัตน์ กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์) อาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ในปี พ.ศ. 2492 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้น เพื่อผลิตครูไปสอนในระดับมัธยมศึกษา ชื่อว่าโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ถนนประสานมิตร¹ ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา เพื่อผลิตครูระดับปริญญา โดยใช้สถานที่โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ถนนประสานมิตร นั้นเอง ขณะนั้น หอสมุดตั้งอยู่บนชั้น 3 ของตึก 3 แยกหนังสือออกเป็น 2 แผนกคือ แผนกหนังสือภาษาอังกฤษ และแผนกหนังสือภาษาไทย วารสารและหนังสือพิมพ์ อยู่ในความรับผิดชอบของแผนกหนังสือภาษาไทย ปี พ.ศ. 2498 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยอินเดียนา โดยโครงการ ไอ ซี เอ (เอ ไอ ที ปัจจุบัน) หอสมุดจึงได้รับความช่วยเหลือด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญมาวางรากฐานการปรับปรุงหอสมุด และส่งบรรณารักษ์ไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา ประกอบกับหอสมุดได้บรรณารักษ์ที่ได้รับการศึกษาและมีประสบการณ์ทางด้านหอสมุดอย่างสูงมา² ทำให้หอสมุดเจริญอย่างรวดเร็ว มีการจัดบริการและบริหารตามแบบหอสมุดแผนใหม่ พ.ศ. 2500 ได้ย้ายหอสมุดจากตึก 3 มาอยู่ในอาคารหอสมุด 3 ชั้น ติดเครื่องปรับอากาศทั้งอาคาร มีบรรณารักษ์ที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนี้ให้บริการ นับว่าเป็นหอสมุดที่ทันสมัยมากในขณะนั้น พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ³ มีการเปลี่ยนแปลงความพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย หอสมุดซึ่งแต่เดิมสังกัดเป็นแผนกหนึ่งในสำนักงานอธิการ ได้ขยายเป็นสำนักหอสมุดกลาง มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ และเทียบเท่ากับคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัย ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ซึ่งแต่เดิมสังกัดอยู่กับคณะวิชาการศึกษา ย้ายมาสังกัดเป็นภาควิชาหนึ่งของคณะมนุษยศาสตร์ อาจารย์ซึ่งแต่เดิมทำหน้าที่สอนและให้บริการในหอสมุด ก็ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน คือผู้ที่ทำหน้าที่สอนสังกัดคณะมนุษยศาสตร์ ส่วนอาจารย์บางท่านที่ประจำสำนักหอสมุดกลางมีหน้าที่ให้บริการ และได้รับเชิญให้สอนบางวิชาด้วย

ก า ร ศึ ก ข า วิ ช า บ ร ร ณ า รั ก ษ ะ ส ี ต ร ์ ร ะ ค ั บ ป รี ญ ุ ญ า ต ร ุ

วิทยาลัยวิชาการศึกษาเป็นสถาบันแห่งแรกที่เปิดสอนวิชาการใช้ห้องสมุดแก่นิสิต นักศึกษา โดยเริ่มเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เรียกวิชานี้ว่า L.Sc. 101 Know Your Library โดยกำหนด 1 หน่วยกิต 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์⁴ และเป็นวิชาบังคับสำหรับนิสิต นักศึกษา ที่เรียนในระดับปริญญาตรีทุกคน⁵ จุดมุ่งหมายที่สำคัญของวิชานี้ คือต้องการให้นิสิต นักศึกษา ที่เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีทุกคน สามารถค้นคว้าวัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตร L.Sc.101 Know Your Library ใช้สอนมา 17 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษายกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย จึงมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตร และเวลาเรียน ซึ่งแต่เดิมใช้การเรียนระบบ 3 ภาคเรียน มาเป็นระบบ 2 ภาคเรียน เนื้อหาของหลักสูตรแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มหัวข้อ การศึกษาค้นคว้า และการเขียนบทนิพนธ์จากหลักสูตรวิชา L.Sc.101 เปลี่ยนชื่อวิชา เสียใหม่เป็น บรรณ. 101 ห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า (The Library and Study Fundamentals) เพิ่มหน่วยกิตเป็น 2 หน่วยกิต 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และกำหนดให้เป็นวิชาพื้นฐานของคณะมนุษยศาสตร์ สำหรับนิสิตที่เข้าเรียนในชั้นปีที่ 1 ของทุกคณะต้องเรียน วัตถุประสงค์และสังเขปเนื้อหาวิชา บรรณ. 101 ห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีดังนี้

ว ี ต ุ ป ร ะ ส ง ค

1. ให้ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุด และมีทักษะในการใช้ห้องสมุด
อย่างมีประสิทธิภาพในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล
2. ให้รู้วิธีศึกษาหาความรู้และมีหลักเกณฑ์ และกฎวิธี

คนควา

3. ให้รู้จักเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้วัสดุห้องสมุดให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา
4. ให้เกิดความรับผิดชอบในการใช้ห้องสมุด
5. ให้สามารถเขียนบทนิพนธ์ได้อย่างถูกต้องตามแบบของมหาวิทยาลัย

สั ง เ ข ป เ นื อ ห า วิ ช า

1. ความรู้เรื่องห้องสมุดโดยทั่วไป
 - 1.1 ความสำคัญของห้องสมุด
 - 1.2 ห้องสมุดของเรา
 - ประวัติ
 - ระเบียบข้อบังคับ
 - มารยาท
2. วัสดุห้องสมุดและการจัด
 - 2.1 วัสดุห้องสมุด (วัสดุสื่อการเรียน)
 - วัสดุตีพิมพ์
 - วัสดุไม่ตีพิมพ์
 - 2.2 การจัดหมู่วัสดุ
 - ระบบที่ใช้กันแพร่หลาย
 - ระบบที่ห้องสมุดของเราใช้
 - เทคนิคของคุชอิ
 - จัดตามหัวเรื่อง
 - 2.3 การจัดเรียงวัสดุ
 - เรียงตามเลขหมู่

- เรียงตามอักษรของชื่อเรื่อง
- เรียงตามเลขทะเบียน
- เรียงตามหัวเรื่อง
- เรียงตามหน่วยงาน

3. หนังสือและการระวังกษา

- 3.1 ประโยชน์ของหนังสือ
- 3.2 ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือ
- 3.3 การระวังกษาหนังสือ

4. บัตรรายการ

- 4.1 ประโยชน์
- 4.2 ชนิดและลักษณะ
- 4.3 การเรียง
- 4.4 การใช้

5. วารสารและครรสนี้วารสาร

- 5.1 ลักษณะและประเภท
- 5.2 ประโยชน์
- 5.3 การใช้

6. หนังสืออ้างอิง

- 6.1 ลักษณะและประโยชน์ของหนังสืออ้างอิง
- 6.2 หนังสืออ้างอิงประเภทต่าง ๆ
 - ทั่วไป
 - เฉพาะวิชา
- 6.3 การใช้หนังสืออ้างอิง
 - สารบัญ

- การจัดเรียงเนื้อเรื่อง

- ดรรชนี ฯลฯ

7. การศึกษาค้นคว้า

7.1 ความหมาย

7.2 การเลือกและกำหนดขอบเขตของปัญหา

7.3 การสำรวจแหล่งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

7.4 การรวบรวมบรรณานุกรมชั่วคราว

7.5 ศิลปและเทคนิคในการอ่านและจดบันทึก

8. การเขียนบทนิพนธ์

8.1 ประเภทของบทนิพนธ์

8.2 การเขียนบทนิพนธ์

8.3 การเขียนอยู่ประภาษ

8.4 การเขียนเชิงอรรถ

8.5 การเขียนบรรณานุกรม

การฝึกและอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์

การสอนและการฝึกอบรมบุคคลที่จะออกไปทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ แบ่งออกเป็น 3 โปรแกรมด้วยกันคือ

1. โปรแกรม Library understudies เริ่มในปี พ.ศ. 2500
วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แก่นิสิตที่ตั้งใจจะออกไปเป็น
บรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน โดยจัดสอนนิสิตชั้นปีที่ 4 แทนการออกไปฝึกสอน ใช้
เวลาเรียนและฝึกงานในห้องสมุด 1 ภาคเรียนเท่ากับฝึกสอน⁶ วิชาที่เรียนได้แก่ งาน
เทคนิคในห้องสมุด บริการตอบคำถาม บรรณานุกรม และการบริหารงานห้องสมุด

ใช้เวลาเรียบสำเนาแต่ละ 9 ชั่วโมง และฝึกงานห้องสมุดสัปดาห์ละ 21 ชั่วโมง⁷ การสอน
แบบนี้ดำเนินมาเรื่อย ๆ โปรแกรม Library understudies ปิดในปี
พ.ศ. 2505

2. การฝึกอบรมครูประจำการ

ขณะที่มีการสอน Library understudies นั้นก็มี
การฝึกอบรมครูประจำการที่ทำงานในห้องสมุดโรงเรียน แต่ไม่เคยรับการอบรมมาก่อน
หอสมุดจะกำหนดให้ฝึกงานตามความเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนที่ครูสังกัดว่าจะให้
มาฝึกงานได้นานเท่าใด นอกจากครูประจำการที่ขอฝึกอบรมเป็นพิเศษแล้ว ปรากฏว่า
ทางหอสมุดได้ให้การฝึกอบรมครูจากประเทศลาว 2 คน โดยกระทรวงศึกษาธิการลาว
เป็นผู้ส่งมาฝึก เป็นระยะเวลา 3 เดือน⁸ การฝึกครูประจำการจากโรงเรียนต่าง ๆ
ในห้องสมุดก็ยังมียุ่เรื่อย ๆ

3. การฝึกอบรมครูบรรณารักษ์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

การฝึกอบรมครูบรรณารักษ์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ร่วมกับ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 มีการฝึกอบรมครูบรรณารักษ์
2 รุ่น ๆ ละ 70 คน เป็นเวลา 7 วัน (เว้นวันเสาร์ - อาทิตย์)

รุ่น 1 วันที่ 14 - 22 มีนาคม 2520 ที่หอประชุมโรงเรียนวัดเวฬุราธิ
เขตธนบุรี

รุ่น 2 วันที่ 23 - 31 มีนาคม 2520 ที่หอประชุมโรงเรียนปทุมวัน
เขตปทุมวัน

หลักสูตรที่สอนประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังนี้

กิจกรรมห้องสมุดโรงเรียน	6 ชั่วโมง
การจัดหมวดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้	21 ชั่วโมง
การทำบัตรรายการ	9 ชั่วโมง
การบริหารงาน	6 ชั่วโมง

การอบรมครั้งนี้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งอาจารย์ 2 คน ไปเป็นวิทยากร

ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้จัดโครงการฝึกอบรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยร่วมกับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีเป้าหมายให้ทุกโรงเรียนมีครูที่มีความรู้วิชาบรรณารักษศาสตร์ประจำโรงเรียน ๆ ละ 1 คน จัดผู้เข้ารับการอบรมเป็น 6 รุ่น ๆ ละ 65 - 70 คน รวม 490 คน เป็นเวลา 5 วัน (วันวันเสาร์ - อาทิตย์) ดังนี้

รุ่น 1	วันที่ 20 - 24	มีนาคม 2521	อบรมที่โรงเรียนราชบพิธ
รุ่น 2	วันที่ 27 - 31	มีนาคม 2521	
รุ่น 3	วันที่ 3 - 10	เมษายน 2521	
รุ่น 4	วันที่ 17 - 21	เมษายน 2521	ที่โรงเรียนวัดมเหยงคณ์
รุ่น 5	วันที่ 24 - 28	เมษายน 2521	ที่โรงเรียนราชบพิธ
รุ่น 6	วันที่ 2 - 6	พฤษภาคม 2521	ที่โรงเรียนวัดปลุกตรึงตา

หลักสูตร ประกอบด้วย

กิจกรรมของสมุดโรงเรียน	3 ชั่วโมง
การจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้	10 ชั่วโมง
การจัดทำบัตรรายการ	12.30 ชั่วโมง
การบริหารงาน	4.30 ชั่วโมง

วิทยากรที่ให้การอบรมในครั้งนี้ เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจารย์และบรรณารักษ์ประจำสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 11 คน

ในปี พ.ศ. 2522 สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ร่วมมือกับภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วางโครงการร่วมกันอบรมครูบรรณารักษ์โรงเรียน ในโครงการห้องสมุดโรงเรียนมาตรฐาน จุดมุ่งหมาย

ในการอบรมก็คือ ผลิทธิบรรณารักษ์ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะออกไปปฏิบัติงานใน
ห้องสมุดโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยเลือกจากโรงเรียนในโครงการที่จะ
ปรับปรุงห้องสมุดระยะแรก 137 คน สถานที่อบรม คือ ห้องเรียนชั้น 4 ตึกสำนักหอสมุด
กลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร การอบรมแบ่งออกเป็น 3 รุ่น ดังนี้¹⁰

รุ่นที่ 1	วันที่ 2	มกราคม - 30	มีนาคม 2522
รุ่นที่ 2	วันที่ 19	มีนาคม - 19	มิถุนายน 2522
รุ่นที่ 3	วันที่ 4	มิถุนายน - 4	กันยายน 2522

หลักสูตร ประกอบด้วย

การบริหารและดำเนินการห้องสมุด	9	ชั่วโมง
การจัดหาและคัดเลือกวัสดุห้องสมุด	47	ชั่วโมง
หนังสืออ้างอิงสำหรับห้องสมุดโรงเรียน	12	ชั่วโมง
การจัดหมู่และทำบัตรรายการ	167	ชั่วโมง
วิธีสอนการใช้ห้องสมุด	30	ชั่วโมง
การฝึกปฏิบัติงานในห้องสมุด	45	ชั่วโมง

หลักสูตรและชั่วโมงสอนตามหัวข้อต่าง ๆ ดังกล่าว มีการแก้ไข ปรับปรุงกัน
อยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

วิทยากรที่ให้การอบรมครั้งนี้ เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
บรรณารักษ์และอาจารย์ประจำสำนักหอสมุดกลาง นอกจากนั้นยังเชิญวิทยากรอื่น ๆ ทั้ง
ภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยอีกตามความเหมาะสม

ตามโครงการรวมระหว่างสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ จะจัดให้มีการอบรมครูบรรณารักษ์โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครอีก
2 ปี คือในปี พ.ศ. 2523 - 2524 สำหรับการอบรมในปี พ.ศ. 2523 กำหนดเวลาไว้
ดังนี้

รุ่นที่ 1	วันที่ 7	มกราคม - 21	มีนาคม 2523
-----------	----------	-------------	-------------

วันที่ 2 วันที่ 1 พฤษภาคม - 11 กรกฎาคม 2523

วันที่ 3 วันที่ 16 กรกฎาคม - 19 กันยายน 2523

งบประมาณค่าใช้จ่ายในการอบรมครูบรรณารักษ์ตามโครงการห้องสมุดโรงเรียน
มาตรฐาน ใช้งบประมาณของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

วิชาโท บรรณารักษศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต

หลักสูตรวิชาโทบรรณารักษศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตครูที่ทำหน้าที่ช่วยครู
บรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน

นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต ที่ต้องการเลือกวิชาบรรณารักษ-
ศาสตร์เป็นวิชาโท ต้องเรียนวิชาที่กำหนดให้เรียนไม่น้อยกว่า 1. หน่วยกิต จากรายวิชา
ทั้ง 2 กลุ่มต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 วิชาโทบังคับ

16 หน่วยกิต

บรรณ. 301 ความรู้เบื้องต้นทางบรรณารักษศาสตร์ 2(2)

บรรณ. 311 การเลือกและการจัดหาวัสดุห้องสมุด 2(2)

บรรณ. 312 การจัดหมู่และทำบัตรรายการเบื้องต้น 3(3)

บรรณ. 321 บริการอ้างอิงเบื้องต้น 2(2)

บรรณ. 413 การบำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ห้องสมุด 2(2)

บรรณ. 431 การจัดและบริหารงานห้องสมุด 2(2)

บรรณ. 451 การฝึกงาน 3(6)

กลุ่มที่ 2 วิชาโทเลือก ไม่น้อยกว่า

2 หน่วยกิต

บรรณ. 414 การศึกษาอิสระในวิชาบรรณารักษศาสตร์ 2(2)

บรรณ. 425 การเลานีทาน 2(2)

บรรณ. 432 การจัดและบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน 2(2)

บรรณ. 433. การจัดและบริหารงานห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย 2(2)

บรรณ. 434 การจัดและบริหารงานห้องสมุดเฉพาะ 2(2)

บรรณ. 435 การจัดและบริหารห้องสมุดประชาชน 2(2)

บรรณ. 436 วิธีสอนการใช้ห้องสมุด 2(2)

บรรณ. 441 วิธีรวบรวมบรรณานุกรมและการวิจัย 2(2)

บรรณ. 445 วัสดุการศึกษา 2(2)

บรรณ. 446 หนังสือสำหรับเด็ก 2(2)

ให้เรียนบรรณ. 436 เป็นการสอนวิชาโท

หลักสูตรวิชาโทนี้เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 ปัจจุบันวิชาโทบรรณารักษศาสตร์
เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต บางเขน บางแสน พิษณุโลก มหาสารคาม
ทั้ง 4 วิทยาเขตเปิดสอนสำหรับนิสิตภาคปกติ และนิสิตภาคสมทบ (เรียนภาคค่ำ) ส่วน
วิทยาเขตประสานมิตร เปิดสอนเฉพาะนิสิตภาคปกติเท่านั้น วิทยาเขตปทุมวัน สงขลา
และพลศึกษายังไม่เคยเปิดสอนวิชาโทบรรณารักษศาสตร์ ระหว่างวันที่ 25 - 27
พฤษภาคม 2521¹¹ อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์จาก 4 วิทยาเขตได้ร่วมกันสัมมนา
และร่วมกันจัดทำสังเขปหัวข้อวิชา ของวิชาโท เพื่อให้มาตรฐานของวิชาทุกวิทยาเขตอยู่
ในระดับเดียวกัน ตั้งแต่เปิดสอนวิชาโท หลักสูตรยังมีได้มีการปรับปรุงแก้ไข ผลสัมมนา
ที่สว่างคณิวาสตกลงกันว่า วิชาบรรณ. 433, 434 และ 435 จะไม่เปิดสอนในระดับนี้

ก า ร ศึ ก ษ า วิ ษ า บ ร ร ณ า ร ักษ ศาสตร์

ร ะ ตั บ สູ ง ก ว า ป ริ ญ ญา ต ร ี

การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับนี้ แบ่งเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร
ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) และหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
(บรรณารักษศาสตร์) หรือการศึกษาในระดับปริญญาโทนั่นเอง

หลัก สูตร ป ระ ก า ศ นี ย บั ต ร ชี น สู ง วิ ษ า เ ฉ พ า ะ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) เริ่มเปิดสอนในปี พ.ศ. 2500 เป็นหลักสูตรที่ปีกำหนดเวลาเรียน 1 ปี ในระดับสูงกว่าชั้นปริญญาตรี โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความชำนาญในวิชาเฉพาะเพียง 1 วิชา ทั้งในภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อประจำอยู่ตามศูนย์การอบรม หรือศูนย์kurs์สังนาการของภาคการศึกษาต่าง ๆ ตามโครงการพัฒนาการศึกษาส่วนภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อทำหน้าที่หัวหน้าแผนกวิชาในโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่มีครูอาจารย์แต่ละวิชาหลาย ๆ คน เนื่องจากมัธยมศึกษาต่อไปจะมีชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากขึ้น
3. เพื่อสอนในวิทยาลัยครูในระยะต่อไปซึ่งอาจเปิดสอนถึงชั้นปริญญาตรี
4. เพื่อฝึกหัดครูอาจารย์ในวิชาพิเศษบางวิชา ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาในระดับที่สูงกว่าชั้นปริญญาตรี ตามความต้องการของราชการ¹²

วิชาที่เปิดสอนแบ่งเป็น 3 หมวดคือ

1. Survey of Library Science Field.
2. Theory and Technical Process.
3. Practicum in Library Science.

1. Survey of Library Science Field ประกอบด้วย
วิชาต่าง ๆ ดังนี้

หน่วยกิต/ชั่วโมง

L.Sc. 501	Fundamentals of Library Service	3/3
L.Sc. 502	Bibliography of the Humanities	3/3
L.Sc. 503	Bibliography of the Social Sciences	3/3
L.Sc. 504	Bibliography of the Sciences	3/3

หน่วยกิต/ชั่วโมง

L.Sc. 477 Materials in the Field of Education 3/3

L.Sc. 507 Library Materials for Children 3/3

L.Sc. 604 Seminar in Library Service 2/2

รวม 20/20

ในวิชาหมวดที่ 1 เป็นวิชาพื้นฐานทางด้านบรรณารักษศาสตร์ ยกเว้น L.Sc.

477 Materials in the Field of Education

2. Theory and Technical Process

ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังนี้

หน่วยกิต/ชั่วโมง

L.Sc. 505 Reference and Research Services 3/3

L.Sc. 508 Library Acquisition 3/3

L.Sc. 601 Cataloging and Classification 1 3/3

L.Sc. 602 Cataloging and Classification 2 3/3

L.Sc. 603 Library Administration and Librarianship 3/3

รวม 15/15

หน่วยกิต/ชั่วโมง

3. Practicum in Library Service 10/20

ผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนี้ต้องเรียน 45 หน่วยกิตและได้คะแนนเฉลี่ยไม่

ต่ำกว่า 3.00 (คะแนนสูงสุด 4.00) มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 1 ปี ในระบบ 3 ภาคเรียน¹³

ตาราง 1 สถิติผู้สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์)¹⁴

ปีการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม
250	1	2	3
2509	2	1	3
2510	4	5	9
2511	5	7	12
2512	2	4	6
2513	5	8	13
2514	5	8	13
2515	-	-	1

หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) เปิดรับนิสิต
เข้าเรียนปีการศึกษา 2514 เป็นปีสุดท้าย มีผู้สำเร็จการศึกษารวม 60 คน

นิสิตที่เรียนจบหลักสูตรนี้ ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยถึง 3.50 มีสิทธิเข้าเรียนต่อใน
ระดับปริญญาโทโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก

การ ใ้ ก ข าว วิชา บ ร ร ณ า ร ัก ข ศ ร ะ ต ิ บ ป ริ ญ ญา โ ท

การศึกษาในระดับปริญญาโทตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตนั้น เริ่ม
เปิดสอนครั้งแรกในปีการศึกษา 2510 เรื่อยมาจนถึงปีการศึกษา 2517 จึงเปลี่ยนจาก
ระบบ 3 ภาคเรียน มาเป็น 2 ภาคเรียน มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสม
ยิ่งขึ้น และหลักสูตรนี้ใช้ติดต่อกันมา 5 ปี จนถึงปีการศึกษา 2522 จึงได้เปลี่ยนมาใช้

หลักสูตรใหม่ ซึ่งเริ่มในปีการศึกษา 2522 โครงสร้างของหลักสูตรทั้ง 3 หลักสูตรมีดังนี้

หลักสูตรปริญญาโทในทางบรรณารักษศาสตร์ (หลักสูตร 2 ปี) หลักสูตรนี้ใช้ระหว่างปีการศึกษา 2510 - 2516 ตามหลักสูตรนี้รับบุคคล 2 ประเภทเข้าเรียนต่อ คือ

1. รับจากผู้สำเร็จปริญญาตรี สาขาการศึกษา มีผลการเรียนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.50 (คะแนนสูงสุด 4.00) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2514 เป็นต้นไปวิทยาลัยอนุมัติให้ผู้ใดคะแนนไม่ถึงเกณฑ์สมัครสอบคัดเลือกภาคสมทบได้ในฐานะผู้สมทบเรียน
2. รับจากผู้สำเร็จประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษศาสตร์จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา

หลักสูตรปริญญาโท กำหนดเวลาเรียนไว้น้อย 2 ปีแต่ไม่เกิน 4 ปี สำหรับผู้ได้รับประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะมาก่อนแล้ว ใช้เวลาเรียนไม่เกิน 3 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องทำหน่วยกิตให้ได้อย่างน้อย 90 หน่วยกิต และผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 3.00 ผู้ที่จะเรียนจบตามหลักสูตรนี้ต้องเรียนวิชาการศึกษา 45 หน่วยกิต วิชาบรรณารักษศาสตร์ 36 หน่วยกิต และวิชาเลือกอีก 9 หน่วยกิต โครงสร้างของหลักสูตรมีดังนี้¹⁵

1. วิชาเอก	45	หน่วยกิต
1.1 วิชาแกน	15	หน่วยกิต ประกอบด้วย
1.1.1 วิชาพื้นฐานทางการศึกษา 3 วิชา	9	หน่วยกิต
1.1.2 วิชาเทคนิค 2 วิชา	6	หน่วยกิต
1.2 วิชาการศึกษา	15	หน่วยกิต
1.3 ปริญญาโท	15	หน่วยกิต
2. วิชาโท (บรรณารักษศาสตร์)	36	หน่วยกิต
3. วิชาเลือก	9	หน่วยกิต
รวม	90	หน่วยกิต

L.Sc. 501	Foundations of Library Service	3/3
L.Sc. 502	Bibliography of the Humanities	3/3
L.Sc. 503	Bibliography of the Social Sciences	3/3
L.Sc. 504	Bibliography of the Sciences	3/3
L.Sc. 505	Reference and Research Services	3/3
L.Sc. 601	Cataloging and Classification 1	3/3
L.Sc. 602	Cataloging and Classification 2	3/3
L.Sc. 603	Library Administration and Librarianship	3/3
L.Sc. 604	Seminar in Library Service	2/2
L.Sc. 605	Practicum in Library Service 10 credit hours	
Thai 601	Literary Works in King Narai's and King Boromakod's Periods 3/3 (Elective)	
Thai 602	Literary Works during Early Ratanakosin Period (Elective)	3/3
Thai 603	Literary Works in King Chulalongkorn's Period (Elective)	3/3
Thai 604	Literary Works in King Vajiravudh's Period (Elective)	3/3
Hist. 414	Readings in Far Eastern History (Elective)	3/3
Eng. 611	Major English Writers (Elective)	3/3

Eng. 612 Major American Writers (Elective) 3/3

Eng. 605 A Study of Textbooks in Current Use
in Thai Schools (Elective) 2/4

Eng. 613 European Drama 3/3

Eng. 615 American Drama 3/3

วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่เปิดสอนในระดับปริญญาโทนี้ เข้ากับวิชาเฉพาะเกือบทุกวิชา ผู้ที่จบประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ (บรรณารักษศาสตร์) และเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาโทเรียนเฉพาะวิชาการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ให้ครบตามที่วิทยาลัยกำหนดไว้เท่านั้น จะเห็นได้ว่าตามหลักสูตรนี้เน้นวิชาการศึกษาอย่างมาก

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

หลักสูตรนี้ใช้ระหว่างปีการศึกษา 2517 - 2521 โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ รวมหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต (ตามระบบ 2 ภาคเรียน) และต้องเรียนให้สำเร็จในเวลาไม่เกิน 4 ปี ความมุ่งหมายของหลักสูตรมี 2 ประการ¹⁷ คือ

1. เพื่อผลิตบรรณารักษ์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานในห้องสมุดต่าง ๆ ได้

วิชาที่ต้องเรียนแบ่งเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้

3. หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	3 หน่วยกิต
4. ปรินซิพัล		6 หน่วยกิต

วิชาเอกบังคับ 19 หน่วยกิต ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังนี้

บรรณ. 501	ห้องสมุดและประวัติ	2/2
บรรณ. 510	การเลือกและการจัดหาวัสดุห้องสมุด	2/2
บรรณ. 511	การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 1	3/3
บรรณ. 512	การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2	3/3
บรรณ. 540	บริการอ้างอิงและสนเทศ	2/2
บรรณ. 541	บรรณานุกรมเบื้องต้น	2/2
บรรณ. 630	การบริหารงานห้องสมุด	3/3
บรรณ. 631	สัมมนางานวิจัยและบริการห้องสมุด	2/3

วิชาบังคับเลือกตามกลุ่ม ๑ หน่วยกิต แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม เลือกเรียนเพียงกลุ่มเดียว

กลุ่มที่ 1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย จัดให้สำหรับผู้ที่ต้องการจะออกไป
ทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย วิชาที่เรียนมีดังนี้

หน่วยกิต/ชั่วโมง

บรรณ. 502 การศึกษาทางวิชาบรรณารักษศาสตร์	3/3
บรรณ. 611 หลักการจัดและบริหารข่าวสาร	3/3
บรรณ. 632 การวิเคราะห์ระบบในบริการห้องสมุด	3/3
บรรณ. 634 ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	3/3
บรรณ. 636 ห้องสมุดเพื่อการวิจัย	2/2
* บรรณ. 640 วรรณกรรมทางมนุษยศาสตร์	3/3
* บรรณ. 641 วรรณกรรมทางสังคมศาสตร์	3/3
* บรรณ. 642 วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3/3
บรรณ. 643 วรรณกรรมทางการศึกษา	3/3
บรรณ. 644 วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	3/3
บรรณ. 647 สิ่งพิมพ์รัฐบาล	3/3

* ให้เลือกเรียนเพียงวิชาเดียว บรรณ. 634 เป็นวิชาบังคับสำหรับกลุ่มนี้

กลุ่มที่ 2 ห้องสมุดโรงเรียน จัดให้สำหรับนิสิตที่สนใจและต้องการออกไป

ทำหน้าที่บรรณารักษ์ในห้องสมุดโรงเรียน

บรรณ. 620 การเล่านิทาน	2/2
บรรณ. 621 การแนะแนวการอ่าน	2/2
บรรณ. 633 ห้องสมุดโรงเรียน	3/3
บรรณ. 643 วรรณกรรมทางการศึกษา	3/3
บรรณ. 645 วรรณกรรมสำหรับเด็ก	3/3
บรรณ. 646 วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น	3/3

กลุ่มที่ 3 ห้องสมุดประชาชน จัดให้สำหรับนิสิตที่สนใจและต้องการออกไป
ทำหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน หน่วยกิต/ชั่วโมง

บรรณ. 503 ห้องสมุดในชุมชน	2/2
บรรณ. 620 การเล่านิทาน	2/2
บรรณ. 622 การอ่านของผู้ใหญ่	2/2
บรรณ. 635 ห้องสมุดประชาชน	3/3
บรรณ. 644 วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา	3/3
บรรณ. 645 วรรณกรรมสำหรับเด็ก	3/3
บรรณ. 646 วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น	3/3
บรรณ. 647 สิ่งพิมพ์รัฐบาล	3/3

สำหรับกลุ่มที่ 3 ยังไม่เคยเปิดสอนเลย วิชากลุ่มที่ 1 ที่เกี่ยวกับเทคนิคใหม่ ๆ
ในห้องสมุดคือ บรรณ. 611 หลักการจัดและบริหารข่าวสาร บรรณ. 632 การวิเคราะห์
ระบบในบริการห้องสมุด

หลักสูตรปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.)
วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

หลักสูตรนี้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2522 มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อผลิตบรรณารักษ์ให้สามารถเป็นผู้บริหาร และดำเนินงานใน
ห้องสมุดประเภทต่าง ๆ
 2. เพื่อผลิตอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
 3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรสามารถทำการค้นคว้า
วิจัยได้
- โครงสร้างของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. หมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา

12 หน่วยกิต

1.1 วิชาบังคับ 9 หน่วยกิต จากวิชาต่อไปนี้ หน่วยกิต/ชั่วโมง

ศึกษา 501 พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา 2/2

ศึกษา 502 พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์
ของการศึกษา 2/2

ศึกษา 503 พื้นฐานทางจิตวิทยาของการศึกษา 2/2

ศึกษา 504 พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของการศึกษา 2/2

ศึกษา 505 การศึกษาเปรียบเทียบ 2/2

ศึกษา 506 พื้นฐานเทคโนโลยีในการศึกษา 2/2

ศึกษา 507 จริยธรรมวิชาชีพ 2/2

ศึกษา 521 วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ 3/3

1.2 วิชาเลือก 3 หน่วยกิต จากวิชาต่อไปนี้

สถิติ 511 วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย 3/3

สถิติ 513 สถิติอนุมาน 3/3

2. รายวิชาในหมวดวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

2.1 วิชาเอกบังคับ 12 - 18 หน่วยกิต จากวิชาต่อไปนี้

บรรณ. 501 พัฒนาการทางห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ 2/2

(เฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันนี้ในระดับปริญญาตรี)

บรรณ. 510 การเลือกและการจัดหมวดหมู่เพื่อการศึกษาค้นคว้า 2/2

(เฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันนี้ในระดับปริญญาตรี)

บรรณ. 511 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 1 3/3

บรรณ. 512 การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2 3/3

บรรณ. 513 การจัดการและบริการโสตทัศนวัสดุ 2/2

บรรณ. 514 วิธีการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และ

สนเทศศาสตร์

2/2

บรรณ. 540 บริการช่วยเหลือและบริการสนเทศ 2/2

(เฉพาะผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันนี้ในระดับปริญญาตรี)

บรรณ. 631 สัมมนาบริการห้องสมุดและศูนย์สนเทศ 2/2

2.2 วิชาเอกเลือกตามกลุ่ม 6 - 16 หน่วยกิต เลือกเพียง 1 กลุ่ม

รายวิชาในหมวดนี้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ใดเลือกเรียนตามลักษณะและประเภทของ
ห้องสมุด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นรายวิชาที่จัดให้สำหรับผู้ที่ต้องการจะ
ออกไปทำหน้าที่บรรณารักษ์ และอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย และให้เรียนวิชา บรรณ.

634 เป็นวิชาบังคับเลือกสำหรับกลุ่มนี้

หน่วยกิต/ชั่วโมง

บรรณ. 502 การศึกษาทางวิชาบรรณารักษศาสตร์และ

สนเทศศาสตร์

3/3

บรรณ. 515 สื่อการศึกษาในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ 2/2

บรรณ. 541 ทฤษฎีและเทคนิคในการรวบรวมบรรณานุกรม 2/2

บรรณ. 611 สันเทศศาสตร์เบื้องต้น 3/3

บรรณ. 612 หลักการจัดและบริการข่าวสาร 3/3

บรรณ. 613 ปริมาณศึกษา 2/2

บรรณ. 614 การศึกษาประสิทธิภาพของห้องสมุดและ

ศูนย์สนเทศ

2/2

บรรณ. 615 เทคนิคสมัยใหม่ในห้องสมุดและศูนย์ 3/3

บรรณ. 616 การจัดหมู่ สันเทศ 3/3

บรรณ. 632 การวิเคราะห์ระบบในห้องสมุด 3/3

บรรณ. 634	ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย	3/3
บรรณ. 636	ห้องสมุดและแหล่งสนเทศเพื่อการวิจัย	2/2
บรรณ. 638	การศึกษาเฉพาะเรื่อง	2-3 หน่วยกิต
บรรณ. 640	แหล่งและบริการสนเทศทางมนุษยศาสตร์	3/3
บรรณ. 641	แหล่งและบริการสนเทศทางสังคมศาสตร์	3/3
บรรณ. 642	แหล่งและบริการสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	3/3
บรรณ. 643	แหล่งและบริการสนเทศทางการศึกษา	3/3
บรรณ. 644	แหล่งสนเทศทางพระพุทธศาสนา	3/3
บรรณ. 647	สิ่งพิมพ์รัฐบาล	3/3

หมายเหตุ:- ในกลุ่มที่ 1 นี้ รายวิชา บรรณ. 640 บรรณ. 641 และ บรรณ. 642

ให้เลือกเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งเพียงวิชาเดียว

กลุ่มที่ 2 ห้องสมุดโรงเรียน จัดให้สำหรับนิสิตที่สนใจและต้องการออกไป
ทำหน้าที่สอน และ/หรือ เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน และให้เรียนวิชา บรรณ.
633 เป็นวิชาบังคับเลือกสำหรับกลุ่มนี้

บรรณ. 515	สื่อการศึกษาในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ	2/2
บรรณ. 542	ครุชนิเทศและสาระสังเขป	2/2
บรรณ. 614	การศึกษาประสิทธิภาพของห้องสมุดและศูนย์สนเทศ	2/2
บรรณ. 620	การเลานิทาน	2/2
บรรณ. 621	การแนะแนวการอ่าน	2/2
บรรณ. 633	ห้องสมุดโรงเรียน	3/3

บรรณ. 638	การศึกษาเฉพาะเรื่อง	2-3 หน่วยกิต
บรรณ. 643	แหล่งและบริการสนเทศทางการศึกษา	3/3
บรรณ. 645	วรรณกรรมสำหรับเด็ก	3/3
บรรณ. 646	วรรณกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น	3/3
บรรณ. 647	สิ่งพิมพ์ราคาถูก	3/3

กลุ่มที่ 3 ห้องสมุดประชาชน จัดให้สำหรับหนังสือที่สนใจ และต้องการไปทำ
หน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน และให้เรียน บรรณ. 635 เป็นวิชาบังคับเลือก
สำหรับกลุ่มนี้

บรรณ. 503	ห้องสมุดและศูนย์สนเทศในชุมชน	2/2
บรรณ. 515	สื่อการศึกษาในห้องสมุดและศูนย์สนเทศ	2/2
บรรณ. 542	ครุภัณฑ์และสาระสิ่งพิมพ์	2/2
บรรณ. 614	การศึกษาประสิทธิภาพของห้องสมุดและ ศูนย์สนเทศ	2/2
บรรณ. 620	การเลาน์ทาน	2/2
บรรณ. 621	การแนะแนวการอ่าน	2/2
บรรณ. 622	การอ่านของผู้ใหญ่	2/2
บรรณ. 635	ห้องสมุดประชาชน	3/3
บรรณ. 636	การศึกษาเฉพาะเรื่อง	2-3 หน่วยกิต
บรรณ. 639	วัสดุเพื่อการศึกษาดังศิลปะและวัฒนธรรม พื้นบ้าน	2/2
บรรณ. 644	แหล่งสนเทศทางพระพุทธศาสนา	3/3
บรรณ. 645	วรรณกรรมสำหรับเด็ก	3/3

หน่วยกิต/ชั่วโมง

บรรณ. 646 วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น

3/3

บรรณ. 647 สิ่งพิมพ์รัฐบาล

3/3

การฝึกงาน

บรรณ. 650 การฝึกงาน

3 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า

3 หน่วยกิต

4. ปริมาณนิพนธ์

6 หน่วยกิต

ตั้งแต่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ปีการศึกษา 2510 จนถึงปัจจุบันมีสถิติ
ผู้สำเร็จการศึกษา ดังนี้ 19

ปีการศึกษา

ผู้สำเร็จการศึกษา

2512

2

2513

9

2514

9

2515

7

2516

16

2517

6

2518

15

2519

10

2520

7

2521

8

2522

-

รวม

89

ปีการศึกษา 2522 คาดว่าจะมีผู้สำเร็จการศึกษาระมาณ 10 คน

¹นนทนา เพ็ญผอง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2515 หน้า 117

²นนทนา เพ็ญผอง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น ... หน้า 118 - 119

³ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 91 ตอนที่ 112 28 มิถุนายน
2517 หน้า 1 - 22.

⁴นนทนา เพ็ญผอง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น ... หน้า 144

⁵วิทยาลัยวิชาการศึกษา (ประสานมิตร ปทุมวัน บางแสน) หลักสูตรปริญญา
การศึกษามัธยมศึกษา ฉบับพิมพ์ พ.ศ. 2508 โรงพิมพ์สงเสริมอาชีพ 2508, 40 หน้า

⁶นนทนา เพ็ญผอง บรรณารักษศาสตร์เบื้องต้น ... หน้า 139

⁷Maria LaoSunthara, "The Library Science Programme
at the College of Education, Prasarn Mit Bangkok, Thailand,"
in Asaihl Seminar on Library Science in Southeast Asia
Bangkok, December 18 - 20, 1964, p. 73 - 77.

⁸สุนทร แก้วลาย "การเรียนบรรณารักษศาสตร์ ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร" วารสารทองสุก 16 : 398 - 408 กันยายน - ตุลาคม 2515

⁹Maria LaoSunthara, "The Library Science Programme..."
p. 73 - 77.

10 ห้องสมุดก้าวหน้า ที่ระลึกการอบรมครูบรรณารักษ์โรงเรียนสังกัด กทม.

รุ่น 1 - 3 พ.ศ. 2522 หน้า 2

11 การสัมมนาวิชาการ ภาควิชาการบรรณารักษศาสตร์ 25 - 27 พ.ค. 21 ณ

สวาทกนิวาส หน้าไมเรียงลำดับ อัครสำเนา

12 วิทยาลัยวิชาการศึกษา (ประสานมิตร ปทุมวัน บางแสน) หลักสูตรประกาศ-

นียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ โรงพิมพ์สงเสริมอาชีพ 2509, หน้า 1 - 2

13 ดู หน้า 2

14 งานทะเบียนนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถิติผู้สำเร็จการศึกษา

ชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ อัครสำเนา

15 วิทยาลัยวิชาการศึกษา หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (หลักสูตร 2 ปี)

สภาวิทยาลัยวิชาการศึกษา อนุมัติเมื่อ พ.ศ. 2504 และปรับปรุงเมื่อ 2509 โรงพิมพ์
สงเสริมอาชีพ 2510 หน้า 25 - 26.

16 ดู หน้า 44 - 45

17 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต พ.ศ. 2519

หน้า 77 - 81

18 หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์

อัครสำเนา

19 งานทะเบียนนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถิติผู้สำเร็จการศึกษาระดับ

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อัครสำเนา

ห้อง ป ก กิจ ประสงค์

รับทำ สมุดเอกสาร และเก็บเล่มหนังสือปกแข็ง พร้อมทั้งพิมพ์ทองปกสมุด

หนังสือทุกชนิด รับเก็บเล่ม หนังสือ วารสาร ของห้องสมุด

ด้วยราคาพิเศษ

ประสงค์ อานามนารถ ผู้จัดการ

สถานที่ติดต่อ 1808/11 ตรอกจันทบุรีสถาน 3 ซอยโรงเรียนพระแม่มารี กรุงเทพฯ 12

โทร. 211 4005

ชมรมเด็ก

323 หมู่ 1 ซอยธีรพัฒน์ ถนนประชาอุทิศ บางมก ราษฎร์บูรณะ กรุงเทพฯ 14

.....

ดำเนินการโดย วิริยะ สิริสิงห แหล่งผลิตหนังสือสำหรับเด็ก

เรื่อง เค้นที่กำลังได้รับความนิยมขณะนี้

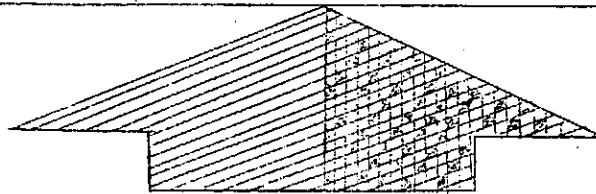
... หมาป่าแสนฉลาด (นิทานโบราณ)	12 บาท
... เจ้าหญิงกับขอมมิง	6 บาท
... เจ้าหนอนน้อย	6 บาท
... ยอดชายนายลา	12 บาท
... ไม่น้อย	10 บาท
... ประเพณีไทย	2 บาท
... บทเรียนของฝ่าย	9 บาท

หนังสือที่กำลังจะออกใหม่

... มะม่วงทองคำ	6 บาท
... ลอมเลี้ยวซ้าย	

โทร. 4625709 โทร. 4625709

Lib - Sci
V2 น 4 p 67

ความถ่วงการและปัญหาการใช้หนังสือพิมพ์รายวัน ✓
ในหอสมุดมหาวิทยาลัย

สุริทอง ศรีสะอาด

สาระสังเขป: การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะทราบพฤติกรรม
บางอย่างของนิสิตระดับชั้นต่าง ๆ เกี่ยวกับ
ความถ่วงการและปัญหาในการใช้หนังสือพิมพ์
ในสำนักหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ผู้เขียน
ได้ใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้ามาใช้บริการ
หนังสือพิมพ์รายวัน ส่วนหนึ่งทำการสัมภาษณ์

สุริทอง ศรีสะอาด กศ.บ. นิสิต
ระดับบัณฑิตศึกษา สาขามรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประกอบ และสังเกตการณ์ด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่ง
ผลการศึกษาพบว่า นิสิตชอบอ่านหนังสือพิมพ์
บางฉบับมากเป็นพิเศษ และต้องการอ่านเรื่อง
บางประเภทมากกว่าประเภทอื่น ๆ ซึ่ง
สอดคล้องกับผลการวิจัยก่อน ๆ นอกจากนี้
นิสิตได้ระบุปัญหาและความต้องการด้านนี้ไว้อย่าง
น่าสนใจ ซึ่งน่าจะได้รับการพิจารณา
ในการจัดบริการหนังสือพิมพ์รายวัน

ศัพท์ธรรมนี้: การอ่านหนังสือพิมพ์ นิสิต ความต้องการ
ของผู้ใช้

บทนำ

หนังสือพิมพ์รายวัน เป็นสิ่งพิมพ์ที่หอสมุดโดยทั่วไปจัดไว้บริการผู้อ่าน เพื่อให้
ก้าวทันกับความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก เพราะหนังสือพิมพ์รายวัน
มีกำหนดออกตีตกกันโดยสม่ำเสมอทุกวัน เสนอข่าวสาร และบทความที่เกี่ยวข้องกับชาว
ชาวไทยในและภายนอกประเทศ ชาวการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจและบันเทิง
เป็นต้น¹ บุคคลในสังคมปัจจุบันอ่านหนังสือพิมพ์ด้วยความรู้สึกผูกพันและทวีจำนวนขึ้นเป็น
อันมาก² เพื่อส่งเสริมและสนองความต้องการบริการในด้านนี้ หอสมุดจำต้องจัดสรร
เงินจำนวนหนึ่งไว้สำหรับจัดบริการดังกล่าว ในการจัดบริการของห้องสมุด สิ่งสำคัญ
อย่างหนึ่งที่บรรณารักษ์หอสมุดแต่ละแห่งจะต้องเรียนรู้อยู่เสมออีกคือ ความต้องการและ
ปัญหาของผู้ใช้หอสมุดของตน อันเป็นแนวทางที่จะปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งที่ยังขาดอยู่

ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับประโยชน์จากห้องสมุดตรงตามความต้องการได้มากขึ้นนั่นเอง

การบริการหนังสือพิมพ์จะประสบความสำเร็จมากขึ้น ถ้าหากบรรณารักษ์
ได้ทำการเลือก กำหนดจำนวนที่ควรจัดหา ตกแต่งสถานที่โดยพิจารณาข้อเท็จจริง
จากหลายฝ่ายประกอบกัน โดยเฉพาะจากตัวผู้ใช้โดยตรงซึ่งทำให้ทราบถึงปัญหาและ
ความต้องการของผู้ใช้อย่างแท้จริง จากหลักการดังกล่าว จึงทำให้ผู้เขียนเกิดความ
สนใจที่จะศึกษาหาความจริงในเรื่องนี้

ควา ม มู ง ห ม า ย ใน ก า ร ตี ก ษ า

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันของนิสิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการใช้หนังสือพิมพ์รายวันของนิสิต
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้หนังสือพิมพ์รายวันของนิสิต

ควา ม ส ำ ก ฎ ข อ ง ก า ร ตี ก ษ า

เพื่อเป็นแนวทางเสนอต่อห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในการปรับปรุงบริการ
หนังสือพิมพ์รายวันให้สอดคล้องกับสภาพการใช้และความต้องการของผู้ใช้

ข อ บ แ ข ต ใน ก า ร ตี ก ษ า

1. กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาในครั้งนี้ได้กระทำกับนิสิตที่ใช้บริการหนังสือ
พิมพ์ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในภาคเรียน
ที่ 1 ปีการศึกษา 2522 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 97 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ความพึงพอใจ ได้แก่ เพศ ชาย หญิง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการในการใช้ และปัญหาในการใช้บริการหนังสือพิมพ์ของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

วิธีดำเนินการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี 34 คน ระดับปริญญาโท 25 คน ระดับปริญญาเอก 3 คน รวมทั้งสิ้น 67 คน กลุ่มที่ 2 ใช้วิธีสัมภาษณ์ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี 13 คน ปริญญาโท 15 คน และปริญญาเอก 2 คน รวม 30 คน ผู้ศึกษาได้เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยยึดระดับการศึกษาเป็นเกณฑ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 ใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยดัดแปลงจาก แบบสอบถามของนรินทร์ บุญชู³ และประสิทธิ์ ภาพยกลอน⁴

2.2 ใช้การสัมภาษณ์ โดยผู้ศึกษาเป็นผู้สัมภาษณ์และสังเกตการณ์

3. ลักษณะของแบบสอบถาม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับพฤติกรรมในการใช้หนังสือพิมพ์

ตอนที่ 3 ความต้องการในการใช้บริการหนังสือพิมพ์

ตอนที่ 4 ปัญหาในการใช้และขอเสนอแนะ

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้มอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างและเก็บคืนด้วยตนเอง เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงบางส่วนที่ได้รับความช่วยเหลือจากนิสิตในระดับชั้นต่าง ๆ จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 70 ฉบับ ได้รับคืนและมีคำตอบสมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 67 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.71 ของแบบสอบถามทั้งหมด

5. วิธีการจัดกระทำข้อมูล

1. ตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมด จัดเลือกไว้เฉพาะที่ตอบอย่างสมบูรณ์ที่สุดทั้ง 4 ตอน

2. นำแบบทดสอบที่จัดเลือกแล้ว มาแจกแจงความถี่โดยจำแนกตามเพศ แล้วหาอัตราส่วนร้อยละ

3. สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถามซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในหน้าบันทึกแต่ละมาตราส่วนหัวข้อของข้อดังต่อไปนี้คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1 รวมหาค่าเฉลี่ยโดยจำแนกตามเพศและถือเกณฑ์ในการประมาณค่าดังนี้

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. อัตราส่วนร้อยละ

2. ค่าเฉลี่ย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลที่สำคัญดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจุดมุ่งหมายในการอ่านหนังสือพิมพ์จำแนกตามเพศ

จุดมุ่งหมายในการอ่าน	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์	45	100.00	10	51.62	63	94.02
เพื่อความบันเทิง	20	44.44	10	45.45	30	44.73
เพื่อความรู้อย่างรอบรู้การศึกษา	20	44.44	16	72.73	36	53.73
เพื่อใช้เวลา	0	17.78	5	22.73	13	19.40
เพื่อนำมาเป็นหัวข้อในการสนทนา	12	26.67	5	22.73	17	25.37

หมายเหตุ :- คอลัมน์มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 1 แสดงว่านิสิตอ่านหนังสือพิมพ์รายวันเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์มากที่สุดเป็นอันดับที่ 1 คือร้อยละ 94.02 รองลงมาเพื่อความรู้อย่างรอบรู้การศึกษา ร้อยละ 53.73 เพื่อความบันเทิงร้อยละ 44.73 นิสิตที่อ่านเพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา และเพื่อใช้เวลา มีเพียงร้อยละ 25.37 และร้อยละ 19.40 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตาม เพศ พบว่า นิสิตหญิง และนิสิตชาย มีเหตุผลในการอ่านคล้ายคลึงกัน

ตาราง 2 แสดงจำนวนนิสิตที่ใช้หนังสือพิมพ์แต่ละรายชื่อ

รายชื่อนิตยสาร	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มติชน	35	77.70	11	50.00	46 ④	68.66
ตะวันออก	22	48.89	8	36.36	30	44.78
ข่าวสยาม	25	55.56	12	54.54	37	55.22
สยามรัฐ	41	91.11	17	77.27	58 ③	86.56
ไทยรัฐ	43	95.56	22	100.00	65 ①	97.01
เดลินิวส์	43	95.56	19	86.36	62 ②	92.54
เดลินิวส์	29	64.44	9	40.91	38	56.72
เดลินิวส์	30	66.67	13	59.09	43	64.13
เสียงปวงชน	24	53.33	5	22.72	29	43.23
ธุรกิจ	14	31.11	2	9.09	16	23.33
พิมพ์ไทย	22	48.89	5	23.73	27	40.30
บ้านเมือง	31	68.89	13	59.09	44 ⑤	65.67
The Nation	19	42.22	5	22.73	24	35.52
Bangkok Post	20	44.44	10	45.45	30	44.78
Bangkok World	11	24.44	1	4.54	12	17.91

หมายเหตุ :- ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่านิสิตใช้หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด รองลงมาคือ เดลินิวส์ สยามรัฐ มติชน และบ้านเมือง ตามลำดับ ส่วนหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ นิสิตใช้หนังสือพิมพ์ Bangkok Post มากที่สุด รองลงมาคือ The Nation และ Bangkok World

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อหนังสือพิมพ์ที่นิสิตชอบมากที่สุด

รายชื่อหนังสือพิมพ์ที่ชอบมากที่สุด ได้รับจัดอันดับ 1 ถึง 4 ฉบับ	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทยรัฐ	12	26.67	10	45.45	22	32.04
มติชน	13	27.99	7	31.82	20	29.95
สยามรัฐ	15	33.33	3	13.64	18	26.97
เดลินิวส์	5	11.11	2	9.09	7	10.45

หมายเหตุ :- ตอบได้เพียงคำตอบเดียว

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าในบรรดาหนังสือพิมพ์ทั้งหลายที่มีไว้บริการนั้น รายชื่อที่นิสิตชอบที่สุด คือ ไทยรัฐ ร้อยละ 32.04 รองลงมาคือ มติชน ร้อยละ 29.95 สยามรัฐ ร้อยละ 26.97 และเดลินิวส์ ร้อยละ 10.45 ตามลำดับ

หนังสือพิมพ์รายวันที่นิสิตชายชอบมากคือ สยามรัฐ มติชน ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ตามลำดับ

ส่วนนิสิตหญิงนั้นชอบหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ มติชน สยามรัฐ และเดลินิวส์ นอกจากนี้แล้วหนังสือพิมพ์รายชื่ออื่น ๆ ไม่มีผู้จัดว่าชอบเป็นอันดับที่ 1

ตาราง 4 แสดงเรื่องในหนังสือพิมพ์ที่นิสิตต้องการอ่าน

เนื้อหาที่เป็นเรื่องต่าง ๆ	ชาย		หญิง		รวม	
	คะแนน	ค่าเฉลี่ย	คะแนน	ค่าเฉลี่ย	คะแนน	ค่าเฉลี่ย
เรื่องประเพณีอาชญากรรม	103	2.29	47	2.14	150	2.24
เรื่องเศรษฐกิจ	153	3.40 ③	77	3.50	230	3.43 3
เรื่องการเมือง	110	4.00 ①	66	3.00	246	3.67 2
เรื่องราชการ	130	2.19	61	2.77	191	2.85
เรื่องการศึกษา	170	3.75 ②	16	3.90	256	3.92 1
เรื่องผู้หญิงและเด็ก	104	2.31	66	3.00	170	2.54
เรื่องกีฬา	94	2.09	54	2.45	148	2.21
เรื่องสารบันเทิงและมหรสพ	105	2.33	49	2.23	154	2.30
เรื่องบริการ	107	2.38	59	2.64	165	2.46

จากตาราง 4 แสดงว่านิสิตต้องการอ่านเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ในระดับมากที่สุดน้อย เรื่องที่นิสิตต้องการอ่านมากที่สุดคือ การศึกษา รองลงมาได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ ราชการ ผู้หญิงและเด็ก บริการ บันเทิงและมหรสพ อาชญากรรม และ กีฬา ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามเพศแล้ว พบว่า นิสิตชายต้องการอ่านเรื่องการเมืองเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ การศึกษา เศรษฐกิจ ราชการ บริการ บันเทิง มหรสพ ผู้หญิงและเด็ก อาชญากรรม และกีฬา ตามลำดับ ส่วนนิสิตหญิง ต้องการอ่านเรื่อง การศึกษามากเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ เศรษฐกิจ การเมือง ตามลำดับ เรื่องที่อ่านน้อยที่สุดคือ กีฬา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์ถึงความต้องการเกี่ยวกับบริการหนังสือพิมพ์ที่จัดในห้องสมุด
และบริหารรวมทั้งข้อเสนอแนะ พบว่า

1. ต้องการให้เพิ่มจำนวนหนังสือพิมพ์แต่ละรายชื่อ 22 คน
2. ต้องการเพิ่ม 14 คน
3. ต้องการคัดล 4 คน
4. ต้องการให้รับหนังสือพิมพ์ Standard Weekly 1 คน
5. ต้องการให้รับหนังสือพิมพ์ธุรกิจเพิ่มขึ้น 1 คน
6. ต้องการให้เพิ่มหนังสือพิมพ์ให้เป็น 4 ฉบับทุกรายชื่อ 1 คน
7. ต้องการให้เพิ่มหนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์เป็น 2 ฉบับ
8. ต้องการที่นั่งอ่านที่เป็นส่วนตัว ไม่เป็นทางผ่านบ่อย 3 คน
9. ต้องการให้มีชั้นวางหนังสือพิมพ์ที่ทันสมัย สะดวกในการดูชื่อเรื่อง ไม่ตก
เสียงดัง มีไม้หนังสือพิมพ์ขนาดเดียวกัน 1 คน
10. เจ้าหน้าที่ปัดประตู หน้าต่างเสียงดัง ขณะที่ยังไม่หมดเวลา 2 คน
11. การถ่ายเทอากาศและแสงสว่างยังไม่ดี 10 คน
12. เสียงดัง 12 คน
13. ไม่ได้อ่านฉบับล่าสุด 7 คน
14. หน้าต่างใจคอยเปิด 1 คน
15. มีเสียงดังหลังห้องน้ำรบกวนสมาธิ 1 คน
16. ไม้หนังสือพิมพ์ตกบอยรบกวนผู้อ่าน 3 คน
17. ผู้ใช้หนังสือพิมพ์ นำหนังสือพิมพ์ไปอ่านห้องอื่น แล้วไม่เก็บ 2 คน
18. คอขาวเข้าใจปัญหา และเห็นใจห้องสมุด 1 คน
19. ไม่มีปัญหา 7 คน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาความต้องการและปัญหาการใช้บริการหนังสือพิมพ์รายวันของ
สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2522 สรุปผลเป็นลำดับต่อไปนี้คือ

1. พฤติกรรมในการใช้หนังสือพิมพ์

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 65.67 อ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ
ทุกวัน ร้อยละ 34.33 อ่านสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง เพื่อพิจารณาตามเพศ นิสิตชาย
ร้อยละ 73.33 อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ส่วนนิสิตหญิงที่อ่านทุกวัน และอ่าน
สัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง มีจำนวนร้อยละ 50.00 เท่ากัน

1.2 จำนวนหนังสือพิมพ์ที่อ่านแต่ละวัน นิสิตส่วนใหญ่อ่านหนังสือพิมพ์
วันละ 2 ฉบับ รองลงมา ร้อยละ 23.00 อ่านวันละ 3 ฉบับ ร้อยละ 20.90 อ่าน
4 ฉบับขึ้นไป และที่อ่านวันละฉบับมีเพียงร้อยละ 16.42

1.3 เวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ นิสิตส่วนใหญ่อ่าน
หนังสือพิมพ์ฉบับละประมาณ 15 นาที เมื่อพิจารณาตามเพศพบว่า นิสิตชายร้อยละ
62.22 นิสิตหญิงร้อยละ 50.00 อ่านฉบับละประมาณ 15 นาที และนิศตร้อยละ
73.13 อ่านตามห้องสมุด

1.4 ช่วงเวลาที่อ่าน นิสิตร้อยละ 67.16 อ่านหนังสือพิมพ์ในช่วง
ไม่นอนแล้วแต่ว่าง ร้อยละ 20.36 อ่านเวลาเข้าก่อนเข้าเรียน รองลงมาคือ
เวลาพักกลางวันและเวลาว่างระหว่างเวลาเรียนตามลำดับ

1.5 จุดมุ่งหมายในการอ่านหนังสือพิมพ์ นิสิตร้อยละ 94.02 อ่าน
หนังสือพิมพ์เพื่อหาข้อเท็จจริง ร้อยละ 53.73 อ่านเพื่อความรู้ประกอบการศึกษา
ร้อยละ 44.73 อ่านเพื่อความบันเทิง

1.6 ลักษณะการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน นิสิตร้อยละ 65.67 อ่าน
พาดหัวข่าวและรายละเอียดของข่าวเพียงบางเรื่อง มีนิสิตเพียงร้อยละ 4.41 ที่อ่าน
เฉพาะพาดหัวข่าวและรายละเอียดของข่าวทุกเรื่อง

1.7 นิสิตร้อยละ 59.70 อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ฉบับใหม่สุดและ
ย้อนหลัง 1 วัน ร้อยละ 20.36 อ่านฉบับใหม่สุดเท่านั้น

1.8 ความรู้สึกเมื่อไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ นิสิตร้อยละ 61.67 รู้สึก
เหมือนขาดอะไรไปอย่างหนึ่ง ถ้าไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ นิสิตร้อยละ 23.81 รู้สึกเฉย ๆ
ร้อยละ 7.46 รู้สึกหงุดหงิดใจ ร้อยละ 4.41 รู้สึกกระวนกระวายใจ

1.9 นิสิตชาย หญิง มีพฤติกรรมในการใช้หนังสือพิมพ์ในลำดับ
คล้ายคลึงกัน

2. ความต้องการในการใช้บริการหนังสือพิมพ์รายวัน

2.1 หนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาไทยในท้องตลาดที่นิสิตอ่านเรียงตามลำดับ
มีดังนี้ ไทยรัฐ ร้อยละ 97.01 เดลินิวส์ ร้อยละ 92.54 สยามรัฐ ร้อยละ 86.56
มติชน ร้อยละ 61.66 บ้านเมือง ร้อยละ 65.67 เดลิเมล์ ร้อยละ 64.11 ดาวสยาม
ร้อยละ 55.22 กระวันสยามร้อยละ 44.78 เดียงป่างชน ร้อยละ 43.28 พิมพ์ไทยร้อยละ 40.30

หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษที่นิสิตอ่าน มี 3 ฉบับเรียงตามลำดับดังนี้
บางกอกโพสต์ ร้อยละ 44.71 เดอะเนชั่น ร้อยละ 35.02 และบางกอกเวิลด์ร้อยละ
17.91

2.2 หนังสือพิมพ์รายวันที่นิสิตชอบมากที่สุดอันดับมาเป็นที 1 มี 4 ฉบับ
เรียงตามลำดับดังนี้ คือ ไทยรัฐ ร้อยละ 32.04 มติชน ร้อยละ 29.05 สยามรัฐ
ร้อยละ 26.17 เดลินิวส์ ร้อยละ 10.45

2.3 นิสิตชายและนิสิตหญิง ชอบหนังสือพิมพ์ในลำดับแตกต่างกันเล็กน้อย
คือ นิสิตชายชอบอ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นอันดับที่ 1 ส่วนนิสิตหญิงชอบอ่านหนังสือพิมพ์

ไทยรัฐเป็นอันดับที่ 1 อันดับที่ 2 ไทแอมเคชั่น ซึ่งทั้งชายและหญิงจัดอันดับตรงกัน ส่วน อันดับที่ 3 นิตยสารชายขอบไทยรัฐ หญิงขอบสยามรัฐ ซึ่งกลับกัน อันดับที่ 4 ไทแอมเคชั่นนิวส์ ทั้งชายและหญิง จัดอันดับตรงกัน ส่วนหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ไม่มีผู้จัดอันดับเป็นที่ 1

2.4 นิตยรอยละ 70.12 ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ที่มีบทความ บทวิจารณ์ และข้อคิดเห็นดี รอยละ 44.70 ชอบหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และถูกต้องตามความเป็นจริง รอยละ 34.33 ชอบหนังสือพิมพ์ที่มีความยุติธรรมในการเสนอข่าวหรือบทความ รอยละ 5.97 ชอบหนังสือพิมพ์ที่มีบรรณาธิการดี

2.5 สิ่งที่ต้องการอ่านมากที่สุด นิตยรอยละ 70.15 ต้องการอ่าน บทความ บทวิจารณ์ และความคิดเห็น รอยละ 47.76 ต้องการอ่านข่าว รอยละ 39.95 ต้องการอ่านภาพล่อนหรือการ์ตูน รอยละ 7.46 ต้องการอ่านบรรณาธิการ มีเพียง รอยละ 2.99 ที่ต้องการดูภาพประกอบเท่านั้น

2.6 เรื่องราวในหนังสือพิมพ์ที่นิสิตต้องการอ่านมีระดับดังต่อไปนี้ เรื่องราวที่ต้องการอ่านมากได้แก่ การศึกษา การเมือง เรื่องราวที่ต้องการอ่านปานกลาง คือ เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องราชการ เรื่องผู้หญิงและเด็ก เรื่องราวที่ต้องการอ่านน้อย ได้แก่ เรื่องบริการบันเทิงมหรสพ อาชญากรรม และ กีฬา ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า ชาย ต้องการอ่านเรื่องการเมืองเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ การศึกษา และเศรษฐกิจตามลำดับ ส่วนหญิง ต้องการอ่านเรื่อง การศึกษาเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เศรษฐกิจและการเมืองตามลำดับ

3. ปัญหาในการใช้บริการหนังสือพิมพ์รายวันของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

3.1 นิตยมีปัญหาในการใช้บริการหนังสือพิมพ์ ในระดับปานกลางถึงน้อย ในระหว่างปัญหาคือ อันดับที่ 1 คือ หาหนังสือพิมพ์ฉบับที่ต้องการอ่านไม่พบ ปัญหา อันดับที่ 2 คือ สถานที่และเก้าอี้ที่นั่งไม่เพียงพอ อันดับที่ 3 คือความเงียบสงบของสถานที่

อันดับที่ 4 คือแสงสว่างและการถ่ายเทอากาศ อันดับที่ 5 คือความสะดวกสบายของที่นั่ง
อ่านหนังสือพิมพ์ ปัญหาที่สื่อนับน้อยที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ที่ต้องการบางฉบับห้องสมุดยังไม่มี

3.2 ปัญหาอื่น ๆ และข้อเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถามมีตามลำดับดังนี้

ต่อไปนี้

- 1). จำนวนสำเนาหนังสือพิมพ์น้อย
- 2). ผู้หยิบหนังสือพิมพ์ไปแล้ว ไม่อ่านจริง แต่คุยกัน ทำให้คนอื่น
เสียโอกาสที่จะได้อ่าน
- 3). การจัดสถานที่อ่านหนังสือพิมพ์ให้เป็นส่วนสัดส่วนมากกว่านี้
- 4). ควรเพิ่มที่นั่งอ่านหนังสือพิมพ์
- 5). ผู้อ่านหนังสือพิมพ์หยิบหนังสือพิมพ์ครั้งละหลายฉบับไปพร้อมกัน
- 6). ผู้ให้หนังสือพิมพ์แล้ว วางหนังสือพิมพ์ไม่ถูกต้องตามสี
- 7). ที่วางหนังสือพิมพ์ควรจะมีขนาดเท่ากัน นิสิตมักหัวตก
- 8). นิสิตนำหนังสือพิมพ์ไปอ่านในห้องอ่างอิงและวารสาร ไม่

เก็บคืนที่เดิม

- 9). ต้องการให้มีพิกลม
- 10). ผู้ใช้ไม่ถนอมหนังสือพิมพ์ บางฉบับม้วนเดี๋ยวก็นำออกแล้ว
- 11). ควรมีบอร์ดแสดงข่าวที่น่าสนใจในแต่ละวัน
- 12). ต้องการให้มีเก้าอี้นวม
- 13). ควรมีการทำคุณภาพหนังสือพิมพ์ให้มากหัวเรื่อง และ
ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้บริการเพื่อจะได้ไม่ต้องอ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน ลดการแย่งหนังสือพิมพ์
- 14). การจัดสถานที่ให้มีบรรยากาศน่าอ่าน
- 15). หนังสือพิมพ์ สยามรัฐ ควรนำออกบริการตามวันที่หนังสือพิมพ์
ออก จะได้อ่านทันที ในตอนเย็น

- 16). ควรมีการเก็บเล่มหนังสือพิมพ์เป็นรายอาทิตย์
- 17). ควรจัดที่วางหนังสือพิมพ์ แยกตามวันที่ เพื่อสะดวกในการใช้
- 18). เจ้าหน้าที่ นำหนังสือพิมพ์ใหม่ไปอ่านก่อน ที่เคาน์เตอร์
- 19). ควรมีนิทรรศการในเรื่องเกี่ยวกับการแนะนำ วิธีเลือกอ่าน

หนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพ

อ ภ ป ร า ย ผล

1. พฤติกรรมในการใช้หนังสือพิมพ์

จากผลการศึกษาความถี่ในการอ่านหนังสือพิมพ์ ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ นิสิตส่วนมาก อ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย นรินทร์ บุญชู⁵ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย และภาษาอังกฤษของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2519 แต่ต่างกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ ภาพยกลอน⁶ ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสม่ำเสมอในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันของนิสิต นักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ปีการศึกษา 2512 ซึ่งพบว่า นิสิต นักศึกษาน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันนิสิต มีความอยากรู้ อยากเห็น รักการอ่าน และเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือพิมพ์มากขึ้น

จากการสังเกตพบว่า นิสิตหญิงใช้บริการหนังสือพิมพ์ของสำนักหอสมุดกลาง เป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับนิสิตชาย ซึ่งเมื่อเฉลี่ยแล้ว นิสิตชายและนิสิตหญิงที่อ่านหนังสือพิมพ์มีอัตราส่วน 3 : 1 จากการสังเกตตั้งแต่วันที่ 12 กันยายน 2522 ถึง 29 กันยายน 2522 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมทรง แสงแก้ว⁷ ที่ศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาที่ใช้หอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2515 พบว่า นิสิตชายนิยมอ่าน

หนังสือพิมพ์เป็นประจํามากกว่านิสิตหญิง

2. ความต้องการและการใช้บริการหนังสือพิมพ์รายวัน

จากการศึกษาพบว่า นิสิตส่วนมากชอบอ่านหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ เป็นอันดับที่ 1 ซึ่งตรงกับกรวิจัยของ นรินทร์ บุบยู³ ประทีป พุกปากกิจ⁵ และ ศิริธรา ทองเสวต¹⁰ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอข่าวรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ มีจำนวนพิมพ์และวิธีการเผยแพร่อันเป็นเหตุให้ผู้อ่านกันมากหาอ่านได้ง่ายตามสถานที่ต่าง ๆ ส่วนหนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้น เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอายุเก่าแก่ ซึ่งได้รับความนิยมมานาน การใช้ภาษาและการเสนอข่าวเป็นที่น่าเชื่อถือไม่ค่อยมีรายการแก้ข่าว

เป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ หนังสือพิมพ์ มติชน ได้รับความนิยมมากรองจากไทยรัฐ ซึ่งเท่าที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่พบการวิจัยที่กล่าวถึงหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ทั้งจากแบบสอบถามและขณะสัมภาษณ์ได้พบว่า มีผู้อ่านมากกว่าหนังสือพิมพ์อื่น ๆ เกือบทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมติชนมีคอลัมน์ บทความ และข้อคิดเห็นฉบับหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นหนังสือพิมพ์ที่เพิ่งมีจำหน่ายเพียงปีกว่าเท่านั้นเอง ผลการศึกษาในครั้งนี้ จึงแตกต่างจากคนอื่นที่ทำมานาน

เ ชิง อ ร ร ถ

¹รัฐจวน อินทรกำแหง การเลือกหนังสือพิมพ์และวารสาร : สิ่งพิมพ์รัฐบาลและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2515, หน้า 32

²ค. หน้า 2

³นรินทร์ บุบยู การศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยและภาษาอังกฤษของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปริญญาโท อ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, หน้า 252 - 270.

⁴ประสิทธิ์ ภาพยนตร์ การศึกษาเรื่องนิสัยการอ่าน รสนิยม และ
ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร และวารสารของนิสิต
นักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปีการศึกษา 2512 ปริชญานีพนธ์ กต.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, หน้า 120 - 121

⁵นรินทร์ บุญชู การศึกษาความสนใจในการอ่าน ... หน้า 120

⁶ประสิทธิ์ ภาพยนตร์ การศึกษาเรื่องนิสัยการอ่าน ... หน้า 4

⁷สมทรง แสงแก้ว การสำรวจความสนใจต่อหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย
ของนิสิตที่เข้าใช้หอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2515 ปริชญานีพนธ์ ก.บ. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2515, หน้า 10

⁸นรินทร์ บุญชู การศึกษาความสนใจในการอ่าน ... หน้า 216

⁹ประทีป พงษ์ชากิจ การศึกษาความสนใจในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน
นิตยสารและวารสารของนักเรียนวิทยาลัยครูเทพสตรี ปีการศึกษา 2514 ปริชญานีพนธ์
กต.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2514, หน้า 114

¹⁰ศิรดา ทองเสวต ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์
เกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการศึกษา ปริชญานีพนธ์ ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2517, หน้า 47

.....

หนังสือและเอกสารอ้างอิงทางบรรณารักษศาสตร์

จ ี ท ห ำ โ ล ย

อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และ
อาจารย์ประจำสำนักหอสมุดกลาง มศว ประสานมิตร

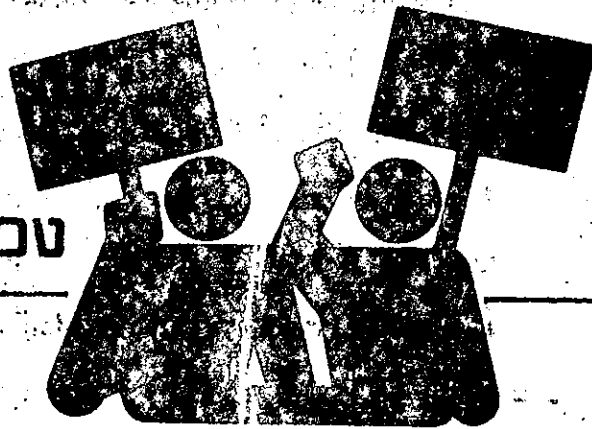
1. การบริหารและค่าเงินงานห้องสมุดโรงเรียน โดย พวาท พันธุ์เมฆา
มกราคม 2522 ราคา 40 บาท
2. การแบ่งหมู่หนังสือและแผนการแบ่งหมู่ระบบทศนิยมของคิวอี้ พิมพ์ครั้งที่ 3 ตุลาคม
2522 โดย พวาท พันธุ์เมฆา ราคา 60 บาท
3. หัวเรื่องและการกำหนดหัวเรื่อง พิมพ์ครั้งที่ 2 โดย เฉลียว พันธุ์สีดา และคณะ
2521, 212 หน้า ราคา 35 บาท
4. บริการอ้างอิงเบื้องต้น โดย บุณศรี ไพรัตน์ และ เฉลียว พันธุ์สีดา
2521 ราคา 35 บาท
5. การจัดหมู่และทำบัตรรายการ 2 โดย สุพรรณ ส่องแสงจันทร์ 2521, 278
หน้า ราคา 40 บาท

??????????????

หมายเหตุ :- หนังสือหมายเลข 2 โดย พวาท พันธุ์เมฆา หากสั่งตรงยังผู้ซื้อ
จะลดให้เป็นพิเศษ (ไม่คิดค่าส่ง) เหลือเพียง 50 บาทเท่านั้น
นอกจากนี้ผู้เขียนยังปรารถนา หากอ่านหนังสือแล้วยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง
ก็ยินดีเดินทางไปอธิบายให้ถึงที่ แต่มีข้อแม้ว่าผู้สั่งซื้อต้องจ่ายเงินค่า
เดินทางและเบี้ยเลี้ยงให้ด้วย จึงจะยินดีให้บริการ ไม่ว่าจะเป็น
เมืองเหนือ เมืองใต้ เมืองอีสาน ยินดีไปรับใช้เสมอกัน

ขอบคุณ

ในแวดวง

Lib-Sci

Vol. 4, p. 85

สถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

๑. ชื่อและลักษณะโครงการ

๑.๑ สถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

*สถาบันนี้จะ เป็นหน่วยงานใหม่ที่ปรับปรุงและขยายงานของหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม และอยู่ระหว่างดำเนินการขอจัดตั้ง ลักษณะสำคัญของโครงการ ก็คือ การรวม หรือสร้างงานที่จัดว่าเป็นงานบริการวิชาการ พร้อมด้วยงานห้องสมุดผนวกเข้าด้วยกัน ลักษณะการขยายงานประเภทนี้กำลังได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษในวงการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทย อาจจะเรียกชื่อต่าง ๆ กันไป เช่น สถาบันวิทยบริการ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวนี้ในบางแห่งจะเป็นการลดสถานภาพของงานห้องสมุดซึ่งเป็นงานเก่าแก่และเป็นที่ประจักษ์กันอยู่ (well-established) ย่อมเปรียบเทียบกับงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ไม่ได้เลย เรานำผลงานนี้มาเผยแพร่ให้ท่านผู้อ่านได้ทราบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสื่อสารความรู้ อีกแนวทางหนึ่ง (บ.ก.)

๑.๒ เป็นโครงการที่ปรับปรุงและขยายงานของหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตมหาสารคาม

๒. วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

- ๒.๑ เพื่อเป็นศูนย์กลาง การจัดหา จัดเก็บรักษาและเผยแพร่วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ได้แก่ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์อื่น ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา การสอน การวิจัย และนโยบายของมหาวิทยาลัย
- ๒.๒ เพื่อปรับปรุงระบบบริการหอสมุด และเทคโนโลยีทางการศึกษา (โสตทัศนศึกษา) ให้ทันสมัย เพื่อที่จะให้บริการทางวิชาการอย่างกว้างขวางและทั่วถึงให้แก่ นักศึกษา คณาจารย์ ข้าราชการของมหาวิทยาลัย ตลอดจนบุคคลภายนอกที่อยู่ในภาคเดียวกัน
- ๒.๓ เพื่อ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้างานด้านการศึกษานอกระบบของนักศึกษา ประชาชนที่อยู่ในภาคนี้ ทั้งยังเป็นตัวกลางประสานงาน ปกป้อง อบรม ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน ในการที่จะร่วมมือและประสานงานกัน ในการบริการให้แก่ชุมชน ในด้านการศึกษานอกระบบ
- ๒.๔ เพื่อเป็นศูนย์บริการงานด้านการเรียนการสอน แก่มหาวิทยาลัยเปิด เป็นต้นว่า มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในแง่การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับ นักศึกษา ที่อยู่ในภูมิภาคแถบนี้ รวมถึงการยืมระหว่างห้องสมุด
- ๒.๕ เพื่อจัดเก็บรวบรวมเอกสารอีสาน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า วิจัย แก่ผู้ที่สนใจทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ตลอดจนการ เก็บรวบรวม เอกสารของท้องถิ่นทุกชนิดด้วย
- ๒.๖ เพื่อรวบรวมสิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย
- ๒.๗ เพื่อ เป็นศูนย์บริการวิชาการสู่ชนบทอีสาน ในการที่จะจัดสิ่งพิมพ์ เอกสาร ตำรา และวัสดุในการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ออกบริการตามชนบท โดยนำผลจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย (ขณะนี้กำลังศึกษาค้นคว้าวิจัย) มาจัดตั้งเป็นศูนย์ขึ้น

๒.๘ เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นแหล่งที่จะชัก

เพื่อ นิสิต นักศึกษา และชุมชนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒.๙ เพื่อร่วมมือกับหอสมุดแห่งชาติ เป็นศูนย์สารนิเทศแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียง-
เหนือ

๒.๑๐ เพื่อให้ความร่วมมือกับห้องสมุดของสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่าง-
ประเทศ อาทิเช่น จัดให้การบริการยืมหนังสือระหว่างห้องสมุดและการแลกเปลี่ยน
สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๓. เหตุผลและความจำเป็น

ปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ขยายปริมาณเพิ่มขึ้นมาก แสดงให้เห็นถึงความก้าว-
หน้าในการศึกษาระดับนี้ และการศึกษาในระดับอื่น ๆ ก็ขยายขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย แต่ถ้าหาก
ในขณะที่เรามุ่งเพิ่มด้านปริมาณโดยมิได้คำนึงถึงคุณภาพควบคู่กันไปแล้ว ผลที่ได้รับอาจไม่คุ้มกับการ
ลงทุน มักจะปรากฏว่า ในบางครั้งผู้สอนและสิ่งที่ส่ง เสริมการสอนไม่ได้รับการพิจารณาให้ เหมาะ
สมกับการขยายตัวของนิสิตนักศึกษา ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

การขยายตัวดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ขณะที่ปริมาณ
นักศึกษาเพิ่มขึ้นนั้น อุปกรณ์การสอนตลอดจนถึงสิ่งที่ส่ง เสริมการสอนไม่เพิ่มขึ้น แล้วคุณภาพการสอนย่อม
ลดลงเป็นของธรรมดา

หอสมุดของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม มีบทบาททางวิชาการที่
สำคัญยิ่งของท้องถิ่นมาตั้งแต่ต้น กล่าวคือ นอกจากจะเป็นแหล่งวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
โดยตรงของมหาวิทยาลัยแล้ว หอสมุดแห่งนี้ยังมีบทบาทสำคัญต่อการค้นคว้าวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ
ของทุกกระทรวง ขบวนการ ที่อยู่ในภูมิภาคแถบนี้ รวมถึงนิสิตนักศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่าง
ประเทศ ได้รับความสนใจและใช้ประโยชน์มาโดยตลอด

๓.๑ หอสมุดมีปริมาณงานและหน้าที่ความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อให้สอดคล้องกับ
ปริมาณงานดังกล่าว จึงจำเป็นต้องปรับปรุงให้สามารถบริการงานด้านวิชาการได้
อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

- ๓.๒ เพื่อให้มีอิสระในการบริหารงาน เช่น การขออัตราจ้าง งบประมาณที่ได้ให้เพียงพอในการดำเนินงาน
- ๓.๓ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางที่จะให้ความร่วมมือทางวิชาการ และการเรียนการสอนแก่นิสิต นักศึกษา อาจารย์ และข้าราชการในมหาวิทยาลัย รวมไปถึงสถาบันใกล้เคียง และชุมชนในภูมิภาคนี้ด้วย
- ๓.๔ เมื่อหอสมุดมีฐานะเป็นสถาบัน หัวหน้าจะมีส่วนร่วมในนโยบายของมหาวิทยาลัยอันจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสอนและการวิจัยมากขึ้น
- ๓.๕ เมื่อหอสมุดซึ่งมีฐานะเป็นสถาบัน ก็จะสามารถให้บริการได้กว้างขวางมากขึ้น
- ๓.๖ เพื่อให้หอสมุดมีฐานะที่เหมาะสมตามความนิยมของการบริหารงานระดับอุดมศึกษาของสากล คือ หอสมุดมีฐานะเป็นสถาบัน
- ๓.๗ เพื่อให้มีแหล่งที่จะรวบรวมและให้บริการด้านเอกสารและอื่น ๆ ที่จะนำออกบริการแก่นิสิต นักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการ ประชาชน ในส่วนภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างแท้จริง

๔. การดำเนินงานตามโครงการ

- ๔.๑ อาคารหอสมุด หอสมุดได้ดำเนินการซึ่ง เป็นพื้นฐานรองรับโครงการนี้ไว้ก่อนแล้วคือ การเตรียมการขออนุมัติสร้างอาคารเพิ่มเติม ต่อเติมไปจากของเดิม เพื่อให้พอเหมาะที่จะรับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันในอนาคตได้
- ๔.๒ เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดซื้อจัดหาหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ทุกชนิดของสถาบัน เพื่อนำออกบริการในงานด้านวัสดุตีพิมพ์ได้อย่างทั่วถึง
- ๔.๓ เพื่อเป็นศูนย์โสตทัศนวัสดุ ปัจจุบันโสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Materials) มีบทบาทในด้าน การเรียนการสอนมากขึ้นทุกที การจัดโสตทัศนวัสดุซึ่งมีหลายรูปแบบเป็นงานซึ่งต้องการความรู้ความสามารถและเทคนิคสูง เพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า เพราะโสตทัศนวัสดุมีราคาแพง ปัจจุบันแผนกโสตทัศนวัสดุของมหาวิทยาลัยได้พยายามผลิตโสตทัศนวัสดุเพื่อใช้ในการเรียน การสอน และงานอื่น ๆ

อีกหลายรูปแบบคาดว่าจะในอนาคตอันใกล้ช่วยขยายงานด้านนี้ออกไปจะช่วยให้ผลิดงาน
ด้านนี้ได้มาก และขยายงานบริการออกไปได้กว้างขวางกว่าเดิมอีกหลายเท่าตัว

๔.๔ เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านบริการ เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ ซึ่งขณะนี้งานด้านนี้กำลัง
อยู่ในระยะพัฒนา ดังนั้นควรจะต้องจัดให้มีศูนย์ในการบริการงานด้านนี้ขึ้นโดยการจั
เตรียมวัสดุ และประสานงานกับห้องสมุดประชาชน เพื่อช่วยให้นักศึกษา ประชาชน
ได้มีเอกสารศึกษาค้นคว้าอย่างทั่วถึงและจริงจัง

๔.๕ เพื่อเป็นศูนย์บริการทางด้านการเรียนการสอน แก่มหาวิทยาลัยเปิด จะเป็นศูนย์
กลางการบรรยาย การรวบรวมวัสดุออกบริการ ให้แก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัย
ที่อยู่ในท้องที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือมาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และส่งไป
ให้ทางไปรษณีย์

๔.๖ เพื่อเป็นศูนย์เอกสารอีสาน จะมีโครงการจัดติดต่อขอเอกสารรวบรวม เอกสารใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และที่เกี่ยวข้องนำมาเก็บไว้ที่หอสมุด และเอกสารบาง
ฉบับก็อาจจะต้องคัดลอกจัดซื้อ หรืออัดเทป จากคำบอกเล่าจากบุคลากรของท้อง
ถิ่น ที่จะได้เป็นศูนย์เอกสารอีสาน ที่จะใช้เป็นที่พักพิงกันคว้าแก่นักศึกษาค้นคว้า
วิจัยทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศต่อไปอย่างแท้จริง

๔.๗ เพื่อเป็นศูนย์บริการวิชาการสู่ชนบทอีสาน จะได้นำเอกสาร ตำรา และวัสดุ ในการ
ศึกษาต่าง ๆ ทั้งวัสดุพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ออกบริการต่อชุมชนบท ขณะนี้ได้ดำเนินการ
เกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่แล้ว และผลที่ได้รับก็คาดว่าจะนำออกบริการแก่ชนบทได้เป็น
อย่างดี เพราะเป็นผลมาจากการวิจัย

๔.๘ เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรม จะดำเนินการเป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมต่าง ๆ ของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ ในแง่บริการทางวิชาการ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนชนค้ำนี้
ได้รับความรู้อย่างแท้จริง และตรงกับนโยบายของมหาวิทยาลัยที่จะ เผยแพร่ความรู้
สู่ประชาชนโดยทางตรงและทางอ้อม

๔.๙ เพื่อเป็นศูนย์ความร่วมมือกับสถาบันอื่น ๆ เป็นต้นว่า

ร่วมมือกับหอสมุดแห่งชาติ โดยเป็นศูนย์สารนิเทศแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศ ในการจัดบริการ การยืมระหว่างหอสมุดและแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

๔.๑๐ โครงการช่วยเหลือการศึกษาค้นคว้า วิจัยของสถาบันในท้องถิ่น เนื่องจากหอสมุดของมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในภูมิภาคและ เป็นแหล่งกลางทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หอสมุดได้พยายามจัดหาเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศทุกสาขาวิชา ไว้บริการแก่ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และผู้สนใจตลอดจนห้องสมุดสถาบันที่เล็กกว่าหอสมุดพยายามให้ความช่วยเหลือฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ที่ขอความร่วมมือมา และได้ดำเนินการจัดตั้งชุมนุมกลุ่มบรรณารักษ์ของสถาบันระดับต่าง ๆ ในท้องถิ่น และในภูมิภาคเพื่อแลกเปลี่ยนความคิด เห็นแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และหาทางช่วยเหลือในการให้บริการเอกสารซึ่งกันและกัน คาดว่าการให้บริการและร่วมมือกับชุมนุมในท้องถิ่นนี้จะต้องขยายตัวออกไปอีกในอนาคตตามความต้องการทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น

๕. ที่ตั้งโครงการ

สถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ที่อาคารหอสมุดเดิม และอยู่ในระหว่างการของบประมาณขยายอาคารให้สามารถได้เนื้อที่ ๔,๕๐๐ - ๖,๐๐๐ ตารางเมตร จุที่นั่งอ่านให้ได้ประมาณ ๔๐๐ - ๑,๒๐๐ ที่นั่ง และมีเนื้อที่สามารถเก็บหนังสือได้มากกว่า ๔๐๐,๐๐๐ - ๕๐๐,๐๐๐ เล่ม ในอนาคตต่อไป

๖. องค์ประกอบ สถาบันประกอบด้วยศูนย์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๖.๑ ศูนย์บริการงานหอสมุด

๖.๒ ศูนย์โสตทัศนวัสดุ

๖.๓ ศูนย์งานบริการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ

๖.๔ ศูนย์บริการงานทางด้านการเรียนการสอนแก่มหาวิทยาลัยเปิด

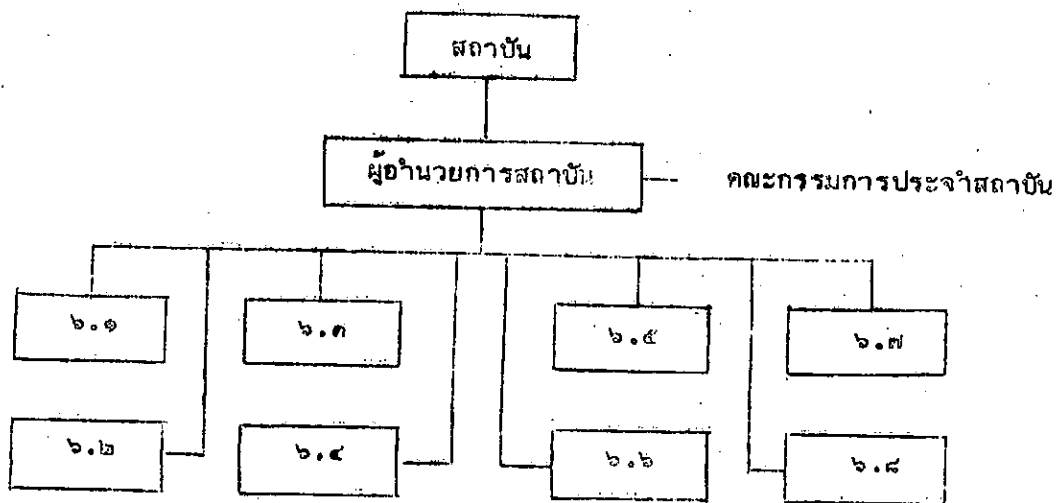
๖.๕ ศูนย์เอกสารอีสาน

๖.๖ ศูนย์บริการวิชาการ

๖.๗ ศูนย์ฝึกอบรม

๖.๘ ศูนย์ร่วมมือกับสถาบันอื่น

แผนภูมิแสดงการดำเนินงานของสถาบันบริการวิชาการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จรัสลักษณ์ บุญะกาญจน์

กศ.บ. อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)

Ed.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาควิชา

บรรณารักษศาสตร์ มศว มหาสารคาม

ประธานโครงการสถาบันบริการวิชาการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ